

Pedagoški pristup uvođenju tradicionalnih plesova i pjesama u vrtićki program

Lepoglavec, Magdalena

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:430715>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-17**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Magdalena Lepoglavec

**PEDAGOŠKI PRISTUP UVOĐENJU TRADICIONALNIH PLESOVA I PJESAMA U
VRTIČKI PROGRAM**

Diplomski rad

Zagreb, rujan 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Magdalena Lepoglavec

**PEDAGOŠKI PRISTUP UVOĐENJU TRADICIONALNIH PLESOVA I PJESAMA U
VRTIČKI PROGRAM**

Diplomski rad

Mentor rada:

Branimir Magdalenić, umjetnički savjetnik

Sumentor rada:

Miroslav Novak, predavač

Zagreb, rujan 2024.

SADRŽAJ

UVOD	1
1. ZNAČAJ NJEGOVANJA TRADICIJE U RANOM ODGOJU I NJEN UTJECAJ NA CJELOKUPAN RAZVOJ DJETETA	4
2. DJEČJE NARODNO STVARALAŠTVO	7
3. SADRŽAJI KOJI PRIPADAJU DJEČJEM NARODNOM STVARALAŠTVU	11
3.1. Brojalice	12
3.2. Uspavanke	14
3.3. Dječje tradicijske pjesme	17
3.4. Dječje tradicijske igre s pjevanjem	20
3.5. Dječja narodna nošnja	25
4. TRADICIONALNE PJESME I PLESIVI KAO PEDAGOŠKI ALAT	26
5. PRIMJENA U PRAKSI	31
5.1. Igra s pjevanjem	32
5.2. Dječja tradicijska pjesma	33
5.3. Uloge i upute odgojiteljima za provedbu tradicijskih pjesama i plesova u vrtiću ...	35
ZAKLJUČAK	38
LITERATURA	39
PRILOG	41

SAŽETAK

Ovaj diplomski rad bavi se istraživanjem utjecaja tradicije na cjelokupni razvoj djeteta s fokusom na ulogu narodnih pjesama i plesova u ranom odgoju i obrazovanju. U radu se analiziraju različiti elementi dječjeg narodnog stvaralaštva, uključujući brojalice, uspavanke, tradicionalne pjesme, igre s pjevanjem i dječje narodne nošnje, a ističe se i važnost glazbe u razvoju djece. U radu se također ukazuje na važnost uloge odgojitelja u poticanju dječje kreativnosti i zainteresiranosti. Odgajatelji trebaju koristiti različite metode i tehnike da bi djeci približili tradiciju i da ih potaknu na razvoj njihovih sposobnosti. Rad također naglašava važnost razumijevanja različitih aspekata dječjeg stvaralaštva i njihove uloge u oblikovanju dječjeg razvoja i osjećaja za kulturu.

U prvom dijelu rada govori se o značaju njegovanja tradicije u ranom odgoju i njenom utjecaju na cjelokupan razvoj djeteta te o dječjem narodnom stvaralaštvu. Ujedno, govori se o sadržajima koji pripadaju dječjem narodnom stvaralaštvu, a to su brojalice, uspavanke, dječje tradicijske pjesme, dječje tradicijske igre s pjevanjem, a pružan je i kratak uvid u dječje narodne nošnje.

U drugom dijelu rada objašnjeni su tradicionalni plesovi i pjesme kao pedagoški alat te uloga i značaj ritma i melodije te doživljaj glazbe u razvoju djece. Ujedno, predstavljene su dvije metodičke aktivnosti koje su provedene u istoj predškolskoj skupini u dječjem vrtiću te uloga i upute odgojiteljima za provedbu ovakve vrste aktivnosti.

Tradicija je važna za identitet djece i za njihov cjelokupni razvoj, a ona se prenosi kroz generacije i potiče razvoj kognitivnih sposobnosti, emocionalne inteligencije, kreativnosti i društvenih vještina. Rad također ističe da je važno da odgojno-obrazovni sustav podržava i promiče tradiciju, uključujući tradicionalne pjesme i plesove.

Ključne riječi: tradicija, tradicionalni plesovi i pjesme, narodno stvaralaštvo

SUMMARY

This master's thesis explores the impact of tradition on the overall development of children, focusing on the role of folk songs and dances in early childhood education and development. The thesis analyzes various elements of children's folk art, including counting rhymes, lullabies, traditional songs, singing games, and traditional children's clothing, highlighting the importance of music in children's development. The thesis also emphasizes the crucial role of educators in fostering children's creativity and curiosity. Educators should utilize diverse methods and techniques to introduce children to tradition and encourage the development of their abilities. The thesis also underscores the importance of understanding various aspects of children's creativity and their role in shaping children's development and sense of culture.

The first part of the thesis discusses the importance of fostering tradition in early childhood education and its impact on the overall development of children, as well as children's folk art. It also addresses the elements of children's folk art, such as counting rhymes, lullabies, traditional songs, and singing games, and provides a brief overview of traditional children's clothing.

The second part of the thesis explains traditional songs and dances as pedagogical tools and discusses the role and importance of rhythm and melody, as well as the perception of music in children's development. The thesis also presents two methodological activities conducted in a preschool group at a kindergarten, and offers guidance and instructions for educators on how to implement these types of activities.

Tradition is crucial for children's identity and overall development, and it is passed down through generations, fostering cognitive skills, emotional intelligence, creativity, and social skills. The thesis emphasizes the importance of the educational system supporting and promoting tradition, including traditional songs and dances.

Keywords: tradition, traditional songs and dances, folk art

UVOD

Kulturna baština predstavlja temelj identiteta jednog naroda, a njeno očuvanje i njegovanje ključno su za održavanje povezanosti s prošlošću. U današnjem društvu, brojna kulturno-umjetnička društva diljem naše domovine aktivno doprinose očuvanju naših tradicija, s posebnim naglaskom na djecu koja igraju vitalnu ulogu u ovom procesu. Oni ne samo da uče o povijesti, već i njeguju običaje svojih djedova i baka, uživajući u tradicionalnoj pjesmi i plesu, te obilježavajući druženja na kojima promiču kulturu svojih rodni mjesta i domovine. Narodni običaji oblikuju kulturni identitet određenog kraja te je stoga važno naglasiti njihovu vrijednost i značaj. Suvremene društvene promjene, urbanizacija, kao i ubrzani način života negativno utječu na tradicijsko kulturno nasljeđe. Naši preci ostavili su nam neprocjenjivo blago - običaje koji su stoljećima povezivali generacije. Naša odgovornost je da ova bogatstva sačuvamo od zaborava i prenesemo ih budućim naraštajima. Kultura se može metaforički usporediti s drvetom iz bajke, čije grančice nose različite oblike i boje, ali su u osnovi povezane sa zajedničkim stablom. Svaka kultura, svaki narod, posjeduje svoje jedinstvene značajke, no sve te grančice izrasle su iz istog korijena, hraneći se zajedničkim sokovima. Ako se grančica odvoji od stabla, njeni plodovi će uskoro uvenuti, simbolizirajući gubitak veze s kulturnim nasljeđem. Stoga, kao članovi velike zajednice ljudskog roda, moramo nakon svega doprinijeti daljnjem razvoju naše kulture, svjesni da sve kulture na svijetu dijele zajednički korijen. Tko traži ispod površine, otkrit će da sve kulture imaju sličnosti koje ih povezuju, te je stoga očuvanje i promicanje kulturne baštine od esencijalne važnosti za buduće generacije. Tradicija se može definirati kao skup vjerovanja, običaja, vrijednosti i praksi koje se prenose s generacije na generaciju unutar određene zajednice, naroda ili kulture. Tradicija obuhvaća različite aspekte života, uključujući jezike, umjetnost, odjeću, običaje, glazbu, ples, te način razmišljanja i ponašanja. Ona igra ključnu ulogu u oblikovanju identiteta pojedinca i zajednice. Tradicija ima važan značaj za ljudski rod jer služi kao most koji povezuje prošlost sa sadašnjošću i budućnošću. Pružajući identitet i zajednicu, tradicija pomaže ljudima da razumiju svoje korijene, jača socijalnu koheziju i promiče međugeneracijsko razumijevanje. Prijenos tradicije na mlađe generacije od suštinske je važnosti jer pomaže u očuvanju kulturnog identiteta i nasljeđa. Kada djeca uče o običajima, vjerovanjima i praksama svojih predaka, razvijaju osjećaj pripadnosti i ponosa na svoju kulturu. Također, prenošenjem tradicije djeca razvijaju vještine i znanja koja su potrebna za krizne situacije i osobni razvoj. Prijenos tradicije na mlađe

generacije od fundamentalne je važnosti jer pomaže u očuvanju kulturnog identiteta i nasljeđa. Kada djeca uče o običajima, vjerovanjima i praksama svojih predaka, razvijaju osjećaj pripadnosti i ponosa na svoju kulturu. Uvođenje tradicije, posebno kroz tradicionalne pjesme i plesove, u vrtički program ključno je za sveobuhvatan razvoj djeteta. Ove aktivnosti ne samo da pridonose emocionalnom i socijalnom razvoju djece, već i potiču osjećaj zajedništva i pripadnosti. U vrtiću, djeca imaju priliku učiti kroz igru, što čini tradicionalne aktivnosti zabavnima i pristupačnima. Na taj način, djeca stječu praktična znanja o svojoj kulturi dok se povezuju s vršnjacima. Tradicija i kultura utječu na dijete na više načina. Kroz sudjelovanje u kulturnim aktivnostima, djeca razvijaju emocionalnu inteligenciju, socijalne vještine i kreativnost. Imati pristup vlastitoj kulturi čini ih sigurnijima i pomaže im u izgradnji pozitivne slike o sebi. Također, sudjelovanje u tradicijskim aktivnostima potiče istraživanje identiteta i svijesti o raznolikosti. Tradicionalne pjesme i plesovi imaju višestruki utjecaj na razvoj djeteta. Ples i glazba potiču fizički razvoj jačanjem motoričkih vještina, dok razvoj ritma i melodije podržava poboljšanje sposobnosti govora, pamćenja i pažnje. Tijekom izvođenja tradicionalnih pjesama i plesova, djeca uče o zajedničkoj suradnji, empatiji i razvoju socijalnih vještina kroz interakciju s vršnjacima. Učeći o tradiciji i kulturi svog kraja, djeca stječu važne vještine i vrijednosti. Pored razvijanja kulturnih kompetencija, djeca uče o povijesti, običajima i vrijednostima koje oblikuju njihov identitet. Ovo znanje im pomaže da budu otvorena prema različitostima i osnažuje njihov osjećaj pripadnosti. Na taj način, djeca ne samo da postaju svjesna svojih korijena, već i razvijaju poštovanje prema drugim kulturama i tradicijama, što doprinosi mirnijem i tolerantnijem društvu.

Moja strast prema istraživanju i učenju o tradiciji te kulturi vlastitog kraja, kao i ostalih dijelova Lijepe Naše i inozemstva, oblikovana je tijekom dugogodišnjeg članstva u Kulturno-umjetničkom društvu "Salinovec". Ova iskustva nisu samo obogatila moje znanje, već su također produbila moju ljubav prema tradicionalnim plesovima i pjesmama, stvarajući u meni neizbrisiv trag i poticaj za daljnje istraživanje. Zahvaljujući ovoj strasti, osjetila sam potrebu da prenesem svoja saznanja i entuzijazam na mlađe generacije. Tako je nastala ideja o pisanju završnog rada, koja se sada prelijeva u moj diplomski rad, fokusirajući se na važnost uvođenja tradicije i kulturnih sadržaja u rani i predškolski odgoj. Kao studentica Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, duboko vjerujem da upoznavanje djece s našim kulturnim nasljeđem igra ključnu ulogu u njihovom cjelovitom razvoju. Tradicija oblikuje identitet, potiče socijalne vještine i osnažuje osjećaj pripadnosti zajednici. S obzirom na to, smatram da je bitno da u obrazovnim programima, počevši od najranijih dana, uključimo tradicionalne plesove i pjesme,

što će djeci omogućiti da razviju ne samo kulturnu kompetenciju nego i emocionalnu inteligenciju. Kroz svoje angažiranje u Salinovcu, doživjela sam moć folkloru kao sredstva za povezivanje različitih generacija, stvarajući mostove između prošlosti i budućnosti. S ovim diplomskim radom želim pridonijeti razumijevanju važnosti tradicije u obrazovanju i potaknuti druge na sličan put istraživanja i očuvanja našeg bogatog kulturnog nasljeđa. Neka ovaj rad bude poziv svima koji imaju strast prema kulturi, da zajedno radimo na očuvanju i promociji tradicije koja nas definira.

Uvođenje tradicionalnih pjesama i plesova u vrtićki program ima ključnu ulogu u oblikovanju identiteta djece i njihovom emocionalnom razvoju. Ovaj diplomski rad istražuje značaj njegovanja tradicije u ranom odgoju i njezin utjecaj na cjelokupan razvoj djeteta. Rad se fokusira na dječje narodno stvaralaštvo, njegove različite oblike i primjenu u pedagoškoj praksi. Ujedno, objašnjava i analizira različite elemente dječjeg narodnog stvaralaštva, uključujući brojalice, uspavanke, tradicionalne dječje pjesme, igre s pjevanjem i dječje narodne nošnje. Istražuje se uloga i značaj ritma i melodije u razvoju djece, te se istražuje kako tradicionalni plesovi i pjesme mogu poslužiti kao pedagoški alat koji potiče kreativnost, emocionalni razvoj, kognitivne sposobnosti i društvene vještine. Rad se bavi i praktičnim primjenama ovog znanja u vrtiću, uključujući planiranje, organizaciju i provedbu aktivnosti. Istražuju se izazovi u implementaciji tradicionalnih pjesama i plesova, kao i načini za njihovo prevladavanje. Naglašava se važnost suradnje s roditeljima i lokalnom zajednicom u očuvanju i promicanju tradicije. Također, biti će obrađene potencijalne prepreke i izazovi u provedbi programa, kao što su nedostatak stručnog znanja među odgojiteljima. Cilj ovog rada je istražiti multifunkcionalnost tradicionalnih pjesama i plesova u obrazovnom procesu i istaknuti njihovu važnost za cjeloviti razvoj djece, kao i za jačanje kulturnog identiteta i zajednice.

1. ZNAČAJ NJEGOVANJA TRADICIJE U RANOM ODGOJU I NJEN UTJECAJ NA CJELOKUPAN RAZVOJ DJETETA

Folklor, bogata riznica tradicije i kulture, pruža neprocjenjive mogućnosti za razvoj djece u ranom odgoju. Kroz igre, pjesme, plesove i običaje, folklor ne samo da potiče razvijanje dječjeg identiteta i jača osjećaj pripadnosti, već i doprinosi cjelokupnom emocionalnom, kognitivnom i socijalnom razvoju djece. Folklorna baština, prenesena s koljena na koljeno, postaje most između prošlosti i budućnosti, omogućujući djeci da shvate svoje korijene, ali i da se pripreme za budućnost, gradeći samopouzdanje i osjećaj ukorijenjenosti.

Folklorni ples, dio bogatog narodnog nasljeđa, pozitivno utječe na djecu na mnogo načina. Sudjelovanjem u folkloru, djeca razvijaju interes i razumijevanje za narodno stvaralaštvo, te stječu poštovanje prema tradiciji. Kroz folklor se u njima budi svijest o važnosti očuvanja narodne baštine (Šulentić Begić, 2015).

Tradicija, kao temelj kulture, nosi u sebi vrijednosti i načine života generacija prije nas. Kroz običaje, pjesme i priče, djeca stječu osjećaj pripadnosti svojoj obitelji, zajednici i kulturi. Uče o tome kako su živjeli njihovi preci, što su cijenili i što su im bilo važno. Upoznavanjem s tradicijom, djeca uče o vrijednostima, običajima i načinima života svojih predaka, što im pomaže da razumiju vlastite korijene i da se osjećaju povezani s generacijama prije njih.

Tijekom izrade mog završnog rada na temu "Tradicionalni plesovi i pjesme sela Salinovec kao poticaj u glazbenim i likovnim aktivnostima u dječjem vrtiću", osvjedočila sam se u neprocjenjivu moć folkloru u ranom odgoju. Istraživanje je pokazalo da djeca imaju prirodnu želju i interes da se uključe u rad folklornih skupina, prepoznajući njihove vrijednosti koje im omogućuju kvalitetno ostvarenje psihofizičkih potreba.

Djeca ne opterećuju se konotacijom riječi "folklor", već instinktivno prepoznaju radosnu energiju plesa, čar pjesme i bogatstvo tradicijske baštine koja se krije u folkloru. Ovo otkriće dodatno potiče na razmišljanje o značaju folklornih aktivnosti u ranom odgoju i njihovoj sposobnosti da potaknu kreativnost, maštu, emocionalni razvoj i tjelesni razvoj djece. S nevinim pogledom na svijet, djeca intuitivno prepoznaju vrijednost kulturnih baština koje su kroz stoljeća odolijevale promjenama i utjecajima društva. U njima pronalaze duboki smisao, bogatstvo sadržaja i ljepotu koja je oblikovana vremenom i ukusom naroda. Ta su kulturna blaga, ukorijenjena u našem duhovnom identitetu, vrijedan dio naše zajednice i baštine, a zaslužuju pažljivo promišljanje i pedagoški osmišljeno uključivanje u odgojno-obrazovni

proces. Učenje narodnih plesova u školama otvara vrata djeci u svijet tradicije i plesne kulture, pružajući im neprocjenjivu priliku za razvoj. Narodni ples više je od pukog kretanja; on usklađuje i oblikuje pokrete, povezujući ritam, glas i ples, obogaćujući djecu emocionalno i duhovno. On potiče njihovu kreativnost i izražajnost, gradi samopouzdanje i tjelesnu spremnost, te promiče toleranciju, međusobno poštovanje i osjećaj pripadnosti grupi. Narodni ples daje djeci priliku da razviju vlastitu individualnost unutar zajednice i da smanje razlike između spolova. Škole imaju važnu ulogu u njegovanju tradicije i oblikovanju pozitivnog stava prema nasljeđu, jer to pomaže u očuvanju kulturnog identiteta i nacionalne pripadnosti, posebno u današnjem vremenu kada se djeca u gradu i na selu susreću s univerzalnom kulturom. Upravo u školskim prostorima djeca i mladi mogu steći svijest o vlastitoj kulturnoj baštini i odgovornost za njeno očuvanje, čuvajući tako jedinstvenost hrvatskog naroda (Knežević, 2005).

Djeca su prirodno kreativna bića, a njihovo stvaralaštvo počinje već od rođenja. Njihova prva izražavanja su glas i pokret. Sa samo sedam mjeseci, djeca počinju ispuštati tonove koji podsjećaju na silazne male terce, što je posljedica fiziološkog opuštanja glasnica. Ne planiraju koje tonove će otpjevati, pa se može dogoditi da otkriju i velike terce. Tijelo djeteta prirodno reagira na glazbu kroz pokret, pokazujući da je glazba i pokret neraskidivo povezani. Djeca počinju svojim glazbenim improvizacijama još u ranoj dobi. Već u drugoj godini pamte i izmišljaju kratke melodije koje postepeno proširuju novim tonovima. Te melodije češće pripadaju pentatonskoj ljestvici koja ne sadrži toniku. Zanimljivo je da i odrasli u jaslicama pjevaju djeci tapšalice i uspavanke koje su melodijski slične dječjim improvizacijama. To upotrijebljene tonove pentatonske ljestvice možemo pronaći i u igri s pjevanjem "Ringe, ringe raja", popularnoj igri u zapadnoj kulturi. Glazbene igre i ples prisutni su u svim kulturama. Sličnost među pjesmama potiče djecu da se igraju zajedno, a igre se tako šire, mijenjaju i dopunjuju. Čim prohodaju, djeca pokazuju želju za igranjem kola i pjevanjem, ostvarujući svoju prirodnu potrebu za zajedništvom. Tako iz šire tradicijske kulture nastaje dječja tradicijska kultura. Kroz pjevanje i ples, djeca se igraju i stvaraju glazbene igre, u koje spadaju i igre s pjevanjem. Igre s pjevanjem predstavljaju folklor koji djeca sama stvaraju stoljećima, a uključuju i glazbene i plesne elemente. Djeca u dječjem folkloru spojila su sve aspekte glazbe: svoje stvaralaštvo, sviranje, pjevanje i pokret uz glazbu. Podučavanje djece folkloru doprinosi razvoju fizičkih sposobnosti i koordinacije, a istodobno pruža zadovoljstvo i užitek u fizičkom vježbanju, što je iznimno važno u današnjem društvu. Folklor uči temeljnim glazbenim konceptima poput ritma, ponavljanja, uzoraka, predviđanja, glazbenih znakova i brojanja.

Također, folklor je i multikulturalan jer djeci pokazuje kako su ljudi s različitih područja povezani (Gospodnetić, 2023).

Hrvatska narodna plesna baština, poput mnogih drugih aspekata tradicijske kulture, vrlo je raznolika i bogata. Korištenje narodnih plesova u radu s djecom predškolske dobi ne samo da osigurava očuvanje tradicije i kulture, već i doprinosi razvoju djeteta u skladu s ciljevima tjelesnog i zdravstvenog odgoja.

Važno je prilagoditi plesne sadržaje dobi i fizičkim mogućnostima djece, potičući njihovu individualnost i kreativnost. U radu s djecom predškolske dobi, primjena metodičkih načela je ključna za uspješno uvođenje u narodne plesove. Tako se narodni ples pokazuje kao jedna od najprikladnijih aktivnosti za razvoj djece u toj dobi, jer potiče njihov cjelokupni razvoj i potiče pozitivne promjene u njihovim motoričkim sposobnostima i općenito tjelesnom razvoju (Mikulić, Prskalo, Runjić, 2007).

Sudjelovanje u folklornom plesu, kao sastavnom dijelu folklornih društava, vrlo pozitivno utječe na djecu. Kroz ples, djeca stječu zainteresiranost i dublje razumijevanje za narodno stvaralaštvo, a istodobno razvijaju svijest o važnosti očuvanja narodne baštine. Ova iskustva potiču u njima žal za očuvanje tradicijske kulture i razvijanje osjećaja pripadnosti vlastitoj zajednici (Šulentić Begić, 2015).

Tradicija igra ključnu ulogu u oblikovanju identiteta djece i njihovom razvoju. Kroz upoznavanje s običajima, pjesmama, pričama, plesovima i nošnjama vlastitog kraja, djeca stječu osjećaj pripadnosti svojoj kulturi i obitelji. To im pomaže da razumiju svoje korijene i da se osjećaju povezani s prošlošću, kao što je naglasio Knežević (2010). Tradicija ih također povezuje s precima i bogatom baštinom vlastite kulture, učeći ih o vrijednostima i načinima života svojih predaka. Vitez (2016) ističe da tradicija potiče osjećaj ukorijenjenosti u vlastitoj kulturi. Djeca uče o vrijednostima i načinima života svoje zajednice, o zajedničkim običajima i događajima. To im pomaže da se osjećaju dijelom nečega većeg od sebe i da se osjećaju sigurni i prihvaćeni u svojoj zajednici. Tradicija je ključna i za emotivni razvoj djece. Upoznavanjem s običajima i ritualima, djeca stječu osjećaj da je svijet oko njih predvidljiv i stabilan. Ona pruža osjećaj ukorijenjenosti i kontinuiteta, što im pomaže da se osjećaju sigurnije u svijetu koji se često mijenja, a također potiče i ljubav prema zajednici. Djeca se uče o važnosti zajedničkih vrijednosti i o važnosti zajedničkog života. Ona stvara u njima ljubav prema svojoj zajednici i potiče želju da doprinesu njenom očuvanju i razvoju. Tradicija prolongira pozitivnu sliku o sebi kod djece. Kad su djeca ponosna na svoju kulturu i tradiciju, imaju veće samopouzdanje i

vjeruju u svoje sposobnosti te im pomaže da se osjećaju bolje u svojoj koži i da se suočavaju s izazovima života s većom sigurnošću i samopouzdanjem. Tradicija je nit koja povezuje prošlost, sadašnjost i budućnost. Kroz folklor, djeca uče o vrijednostima koje su bile važne njihovim precima, a koje i danas imaju važnost. Kulturna baština je živa, i ona se mijenja s vremenom, ali uvijek je prisutna u oblicima koji su nam bliski i poznati. Njegovanjem tradicije djeca uče cijeniti prošlost, ali i da razviju svijest o tome da su i oni dionici povijesti i da mogu doprinijeti njenom razvoju u budućnosti. Tradicija postaje most koji povezuje generacije i omogućava djeci da se osjećaju povezanim sa svojim korijenima, ali i da grade budućnost utemeljenu na vrijednostima koje su naučili od svojih predaka. Folklor predstavlja dragocjeno nasljeđe koje pruža brojne mogućnosti za razvoj djece u ranom odgoju. Kroz igre, pjesme, plesove i običaje, folklor potiče razvoj dječjeg identiteta, jača osjećaj pripadnosti i doprinosi cjelokupnom emocionalnom, kognitivnom i socijalnom razvoju. Djeca instinktivno prepoznaju te vrijednosti i rado se uključuju u folklorne aktivnosti. Ples i glazba, svestrani alati, potiču fizički i kognitivni razvoj djece, a također promiču toleranciju i razumijevanje među ljudima. Njegovanje tradicijske kulture u odgojno-obrazovnim ustanovama potiče kod djece svijest o njihovom kulturnom nasljeđu i odgovornost za njeno očuvanje.

2. DJEČJE NARODNO STVARALAŠTVO

Dječja mašta i kreativnost cvatu u predškolskoj dobi, a narodno stvaralaštvo je idealan alat za njihov razvoj. Djeca spontano izražavaju svoje doživljaje kroz ples, crtanje i priče, iskazujući tako svoju kreativnost i individualnost. Odgojitelji imaju važnu ulogu u postizanju dječje kreativnosti i znatiželje, koristeći različite metode i tehnike. Folklor i drugi oblici narodnog stvaralaštva duboko su ukorijenjeni u dječjoj kulturi, jer su ih djeca sama stvorila, preoblikovala i prihvatila kroz generacije. S obzirom na dječju sposobnost za opažanje i brzo shvaćanje, važno je ponuditi im bogatstvo narodnih pjesama, priča i igara. Uloga odgojitelja je da svojim kompetencijama i emocionalnom toplinom obogati i unaprijedi ta narodna blaga, potičući tako daljnji razvoj dječje kreativnosti i zainteresiranosti.

Narodni ples je nastao iz ljudske potrebe za kretanjem i izražavanjem emocija i raspoloženja kroz pokret. Njegova struktura je oblikovana temperamentom ljudi iz određenog kraja. Tijelo se u plesu koristi kao alat koji utječe na emocije i duhovni svijet čovjeka. Narodni

ples se odlikuje jedinstvenom i prirodnom energijom. On je dio nacionalnog i umjetničkog nasljeđa, što mu daje izvornost, jedinstvenost, duhovnost i estetičnost. Struktura narodnog plesa se sastoji od plesnih koraka, pokreta, rasporeda i figura. Stil plesa ovisi o prirodnim i stečenim oblicima kretanja i odnosi se na pokret čitavog tijela. Važan dio narodnog plesa je i kontekst izvođenja, koji uključuje okruženje, sudionike i publiku (Mikulić, 2007).

Rojko (1996) ističe da se kreativnost prepoznaje po radoznalosti, radosti i želji za otkrivanjem. Ta želja je unutarnja i potiče iz djetetove potrebe za razvojem vlastitih sposobnosti, bez očekivanja vanjske nagrade ili cilja.

Petrović-Sočo (2000) u svom članku o dječjoj kreativnosti opisuje kako prepoznati kreativnost u pokretu, plesu, glazbi i ritmu. Djeca vole pokret i ples, u potpunosti se predaju igri, ostaju u pokretu dugo vremena i mogu interpretirati pjesme i priče putem plesa. Djeca se intenzivno uključuju u razne aktivnosti vezane za glazbu i ritam, a odlikuju se upornošću i strašću za igru.

U tekstu „Kreativnost i stvaralaštvo u kurikulu ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja“

Autorice Anka Jurčević Lozančić i Daria Tot (2020) u tekstu „Kreativnost i stvaralaštvo u kurikulu ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja“ pišu slijedeće:

„Suvremeno koncipiran kurikulum ranog odgoja i obrazovanja određuje se kao teorijska koncepcija koja se u odgojno obrazovnoj praksi konstruira i sukonstruira na temelju zajedničkog učenja, istraživanja i participacije svih sudionika odgojnog procesa“.

Suvremeni nastavni plan i program za rani odgoj i obrazovanje nije samo teorijski koncept, već se on stvara i razvija u suradnji s odgajateljima, roditeljima, djecom i drugim sudionicima odgojnog procesa. To je zajednički napor koji se temelji na zajedničkom učenju, istraživanju i sudjelovanju svih sudionika. U prethodnom tekstu se želi naglasiti da suvremeni nastavni plan i program nije nešto fiksirano i nepromjenjivo, već je to živ dokument koji se razvija u praksi i prilagođava se potrebama djece i zajednice.

Prema Kunić (2015) stvaralaštvo je prisutno u svim aspektima ljudskog života i rada. Bez obzira na različite pristupe i rezultate istraživanja, znanstvenici su zaključili da je kreativnost urođena ljudska sposobnost, a ne samo specifična osobina. Drugim riječima, kreativnost je univerzalna karakteristika čovjeka. U svojoj knjizi "Imali smo dvorac", Kunić (2015) navodi Maslowljevju teoriju o spontanoj kreativnosti, koja se dijeli na primarnu i

sekundarnu. Primarna kreativnost, prema Maslowu, podrazumijeva generiranje ideja. Boris Sorokin, slično Maslowu, govori o kreativnosti kao o sposobnosti kritičkog sagledavanja svijeta. Međutim, Sorokin smatra da djeca nisu kreativna u pravom smislu riječi dok ne ostvare određene uvjete. Djeca su kreativna samo u smjeru primarne kreativnosti, jer im nedostaje znanje i iskustvo za razvoj svojih stvaralačkih sposobnosti. Ove stavke otvaraju pitanje da li su djeca uistinu kreativna. Možemo zaključiti da se svako dijete rodi s potencijalom za razvoj različitih sposobnosti, uključujući i kreativnost. Ta se sposobnost mora otkriti i razvijati na vrijeme. Djeca prolaze kroz fazu primarne kreativnosti, a uz odgovarajuće uvjete i podršku, mogu postati svjesne i aktivne stvaralačke osobe. Ključ za razvoj kreativnosti je zdrav fizički i psihički razvoj djeteta, kao i učenje osnovnih znanja i vještina. U to je uključena i uloga pedagoga koji svojim kreativnim pristupom može potaknuti i razviti dječje stvaralačke sposobnosti.

Kreativnost se očituje u originalnosti i jedinstvenosti koja se vidi u stvaralačkom procesu i njegovom rezultatu. Djeca najlakše otkrivaju i razvijaju svoje kreativne sposobnosti kada su oslobođena pritiska odraslih. U slobodnom istraživanju svijeta djeca pronalaze nove ideje i slobodno biraju sredstva za njihovo izražavanje. Odgojitelj ima važnu ulogu u stvaranju pozitivne atmosfere i podrške dječjoj kreativnosti. Kroz suradnju i zajedničko stvaranje, odgojitelj i djeca otkrivaju nove mogućnosti i postižu zajedničke ciljeve. Dječja mašta je beskrajna i puna iznenađenja, što im omogućuje da stvore nevjerojatne svjetove i da se slobodno kreću u svijetu svojih ideja i mašte. Dječja fantazija ne zna granica, a taj proces pretvaranja jednog doživljaja u drugi, kroz različite oblike izražavanja, kao što su boja, pokret, zvuk ili riječ, čudo je koje se teško može objasniti i uhvatiti u riječi (Kunić, 2015).

Bašić (1957) u svom konceptu slobodnog glazbenog stvaralaštva potiče djecu na improvizaciju i eksperimentiranje. Glazba kroz igru potpuno zaokuplja djetetovu pažnju i kreativnost, stvarajući atmosferu zabave, uživanja i stvaranja. Dječja spontana glazbena izražavanja povezuju različita umjetnička područja u jedinstvenu cjelinu.

Narodno stvaralaštvo je prema Hrvatskoj enciklopediji (2020) relativno izražavanje ljudi, neovisno o njihovoj razini obrazovanja, koje se prenosi s generacije na generaciju usmeno ili kroz običaje. Ono se temelji na tradiciji, ali se stalno mijenja i obogaćuje novim idejama. Folklor je dio narodnog stvaralaštva, no obuhvaća samo određene oblike. U narodno stvaralaštvo spadaju i umjetnička djela koja nisu dio folklorne tradicije, poput slika, skulptura ili glazbe. Narodno stvaralaštvo se ogleda u širokom spektru umjetničkih i kulturnih izraza, od usmene književnosti i pučke glazbe do plesova i kazališta. Obuhvaća i bogatu tradiciju

dramskog izraza, vidljivu u folklornoj drami, te likovno stvaralaštvo u vidu graditeljstva, drvodjelstva, rezbarstva, kiparstva, slikanja, bojanja, ukrašavanja, ornamentike, kao i u nošnjama i običajima.

Predškolske ustanove, kao profesionalni centri za odgoj i obrazovanje najmlađih, imaju važnu ulogu u upoznavanju djece s kulturom, tradicijom i narodnim običajima, posebno s onim elementima koji su im bliski, poput dječjeg narodnog stvaralaštva. Očuvanje tradicije postaje stvarno kada djeca, spontano i s motivacijom, otkrivaju elemente narodnog stvaralaštva i na temelju toga kreiraju vlastite proizvode – bilo materijalne, poput nošnji i predmeta za svakodnevnu upotrebu, ili nematerijalne, poput pjesama, brojalica i igara s pjevanjem.

Dječje narodno stvaralaštvo predstavlja skup svih kreativnih izraza djece u određenom narodu, regiji ili umjetničkoj grani. Iako postoje znanstveni i stručni radovi koji se bave ovom temom, dječje narodno stvaralaštvo i dalje ostaje relativno neistraženo i nedovoljno sustavno dokumentirano. Zapisivanjem pjesama, plesova, igara i običaja, vrijedni sakupljači narodnog blaga stvorili su bogatu literaturu koju i danas koristimo u radu s djecom. Među najznačajnijim hrvatskim sakupljačima dječjeg narodnog stvaralaštva ističu se Franjo Ksaver Kuhač, Vinko Žganec i Goran Knežević.

Dječje narodno stvaralaštvo obiluje raznim oblicima izražavanja, od igara s pjevanjem, dramskih igara i glazbenih igara do brojalica, igara riječima i dječjih pjesama. Uključuje i plesove, nošnje, sviranje tradicionalnih instrumenata (zujaljke, klopotaljke, guslice, frulice, fučkaljke, žveglice) i izradu predmeta (rifljača, lončići, kuhača, stepača, potkova, dašćica...). Razlikuje se stvaralaštvo koje su stvorili odrasli, poput uspavanki, od kreacija nastalih iz dječje mašte i nadahnuća, poput brojalica, rugalica, igara i imitacija (Knežević, 2002).

Knežević (2002) razvrstava dječje stvaralaštvo u nematerijalnu tradicijsku kulturu (igre prstima, brzalice, ritmične igre, dječje pjesme, prigodne pjesme, dječje igre) i materijalnu tradicijsku kulturu (dječji instrumenti, prigodni rekviziti, narodna nošnja, frizure, likovno stvaralaštvo). Dječji folklor sadrži zanimljiva i estetski vrijedna područja koja se lako uklapaju u pedagoški proces. Igre s pjevanjem, primjerice, potiču dobro raspoloženje, vedrinu i aktivnost cijelog psihofizičkog sustava. Zanimljive i inspirativne, potiču kreativnost, individualnost, maštu i stvaralaštvo. U knjizi Gorana Kneževića "Naše kolo veliko", dječje igre s pjevanjem su opisane i podijeljene u skupine prema karakteristikama (igre biranja, pogađanja, oponašanja, pokreta i improvizacije). Cilj im je stvoriti atmosferu radosti, neopterećenosti i ugone te

popuniti slobodno vrijeme. Igranje igara s pjevanjem zadovoljava dječju potrebu za plesom, pjevanjem, slušanjem glazbe i igrama s pravilima. Često tim igrama prethodi igra pretvaranja.

Dječja kreativnost i mašta su iznimno važni za razvoj djeteta, a narodno stvaralaštvo pruža im idealno okruženje za njihov rast i razvoj. Djeca kroz ples, crtanje, priče i igre spontano izražavaju svoje doživljaje i kreativnost. Odgojitelji imaju ključnu ulogu u stvaranju okruženja koje potiče i podupire dječju kreativnost i znatiželju. Korištenjem narodnog stvaralaštva, bogatog narodnim pjesmama, pričama i igrama, odgojitelji mogu unaprijediti dječju kreativnost i otvoriti im vrata u svijet mašte i imaginacije.

U sljedećim odlomcima ću se fokusirati na dječje narodno stvaralaštvo i predstaviti brojalice, uspavanke, dječje tradicijske pjesme, dječje igre s pjevanjem i dječje narodne nošnje. Razmotrit ćemo kako ove forme dječjeg stvaralaštva doprinose razvoju dječje mašte, kreativnosti i identiteta.

3. SADRŽAJI KOJI PRIPADAJU DJEČJEM NARODNOM STVARALAŠTVU

Samo onaj tko razumije jezik dječje igre, može otkriti i razvijati njihove stvaralačke sposobnosti. Dječje su želje ostvarive u neomeđenim prostorima, u prirodi, gdje daju zamah svojim nesputanim mislima i pokretima. Budući da je svaka prava igra stvaralaštvo, ona je za nas polazište za organizirano uvođenje djece u scensko stvaralaštvo. (Kunić, 2015, str. 35)

Dječje narodno stvaralaštvo predstavlja čudesan svijet mašte, igre i tradicije, pun elemenata koji potiču razvoj dječje osobnosti, kreativnosti i identiteta. U ovom poglavlju analizirati ću pet ključnih elemenata dječjeg narodnog stvaralaštva: brojalice, uspavanke, dječje tradicijske pjesme, dječje igre s pjevanjem i dječje narodne nošnje. Kroz analizu ovih elemenata dječjeg folklor, nastojat ću otkriti njihovu ulogu u oblikovanju dječje mašte i kreativnosti, kao i njihov utjecaj na razvoj socijalnih vještina, motoričkih sposobnosti i osjećaja pripadnosti. Također, istraživati ću kako su se ovi sadržaji prenosili kroz generacije, kakvo im je mjesto u suvremenom odgoju i na koji način se mogu koristiti u radu s djecom u ranim i predškolskim godinama. Ovo poglavlje će pružiti dublji uvid u bogatstvo i značaj dječjeg narodnog stvaralaštva, te će pokazati kako se ovi elementi mogu koristiti za poticanje dječjeg razvoja i stvaranje okruženja koje je obogaćeno kulturom i tradicijom.

Djeca prirodno uče narodni ples u opuštenom i slobodnom okruženju, bez pritiska ili moranja. Stoga je važno da su djeca opuštena dok uče plesne korake. Kako bi se razvio osjećaj za ritam, najbolje je početi s brojalicama, jer one potiču djecu na izražavanje. Nakon brojalica, djeca mogu učiti igre s pjevanjem, a tek zatim se mogu upoznati s jednostavnijim plesnim strukturama (Findak, 1995).

3.1. Brojalice

Brojalice su dragocjen alat u radu s djecom, osobito u ranom i predškolskom odgoju. Njihova ritmična struktura i jednostavni tekstovi privlače pažnju djece, potičući njihovo slušanje, pamćenje i razumijevanje. Kroz brojalice, djeca razvijaju osnovne matematičke pojmove, uče o sekvencama i redosljedju, te razvijaju sposobnost suradnje kroz zajedničko izvođenje. Ujedno, one su neizostavan dio dječjeg usmenog stvaralaštva, predstavljaju jedinstven i iznimno zanimljiv segment narodne tradicije. Kroz stoljeća, brojalice su se prenosile s generacije na generaciju, čuvajući tako žive niti kulturne baštine i odražavajući evoluciju jezika, običaja i vjerovanja. Ove jednostavne, a opet čarobne pjesmice, ne samo da pružaju zabavu djeci, već i potiču njihovu maštu, uče ih o brojanju i razvijaju osjećaj za ritam. Analizirajući brojalice, otkrivamo kako se kroz povijest i kroz različite kulture razvijaju i čuvaju osnovne ljudske sposobnosti i vještine, a to su komunikacija, kreativnost, i suradnja.

Brojalice, kao izvorni proizvod usmenog dječjeg stvaralaštva, zauzimaju posebno mjesto među oblicima usmenog narodnog stvaralaštva. Djeca su ih stvarala na svim jezicima, oduševljavajući se glazbom glasovnih suzvučja, bez traženja dubljeg smisla. Zato su jezik brojalica razumljivi svojoj djeci, bez obzira na njihovo jezično podrijetlo. Dječju pozornost privlači ritam brojalica koji svojom živahnošću i poletnošću oživljava igre. Zvučnost riječi i rima prevladavaju nad smislom, te se djeca prepuštaju melodiji i ritmu. Najčešći je trohej, ritam koji odgovara dinamičnim radnjama poput skakanja, lupanja nogama, pljeskanja rukama. Djeca svojim istančanim osjećajem za ritam potvrđuju svoju sposobnost skandiranjem brojalica. Brojalice su plod kolektivnog stvaralaštva, blisko povezane s drugim oblicima narodnog stvaralaštva. Nastaju i razvijaju se na sličan način - jedno dijete započinje igru riječima, a grupa dodaje nove stihove, ponavlja i nadograđuje ih, stvarajući tako ritmičke cjeline, bez obzira na verbalni smisao. Djecu ne interesira sadržaj, već posljednji slog koji rješava napetost stvorenu igrom i određuje nastavljača ili voditelja igre. Važno je brzo završiti zadatak i nastaviti igru ponavljajući isti redosljed brojalica (Kunić, 2015).

Brojalice, uglavnom starijeg datuma, prenosile su se kroz generacije, šireći se u sve krajeve i pritom se mijenjajući i nadograđujući. Iako su se tijekom vremena mijenjale, ritam i melodioznost su ostali sačuvani na svim jezicima, što predstavlja njihovu umjetničku kvalitetu. Zbog ovih kvaliteta, djeca ih lako pamte i prihvaćaju. Djeca vole igre brojevima, a mali broj brojalica je verbalno smislen, bez uključivanja brojeva. Brojevi se u brojalicama često nalaze u početnim ritmičkim cjelinama, funkcionirajući kao rima. U brojalicama s besmislenim riječima, brojevi se koriste rjeđe. Dovoljno je da netko ponudi ritmički skladan spoj glasova, a djeca će ga pretvoriti u igru riječima i pratiti ga poskocima. Brojalice su izvrsne za grupne igre, igre oslobađanja i upoznavanja, igre razvijanja koncentracije i mašte, u kojima se sklad glazbe riječi i slobodnih pokreta u prostoru i prirodi dolazi do punog izražaja. U zanosu igre, djeca često na jednu brojalicu nadovezuju drugu, što stvara kompilacije brojalica. U stvaralačkoj igri, djeca često u ritmičke cjeline dodaju blage izraze poruge kojima izražavaju nezadovoljstvo zbog "nepravde". Verbalno smislene brojalice su stvaralački proizvodi starije djece, tzv. pričalice. Mnoge brojalice počinju brojevima na koje se nadovezuju riječi koje čine njihov sadržaj. Brojevi u uvodnom dijelu nemaju vezu sa sadržajem, već služe za pobrojavanje ili slaganje slogova u stihu (rime). Neke brojalice imaju i određenu kompoziciju, pa čak i dramske elemente (Kunić, 2015).

Brojalice, zahvaljujući svojoj umjetničkoj vrijednosti, privukle su pažnju istraživača u teoriji i praksi. Osim umjetničke vrijednosti, brojalice imaju i izrazito pedagoški značaj. Njihova primjena u odgojno-obrazovnom procesu otvara širok raspon mogućnosti. Kao izvorni oblici dječjeg usmenog stvaralaštva, brojalice su dragocjen alat za upoznavanje s kulturnom baštinom, povezujući ih s narodnom književnošću. Djeci predškolske i mlađe školske dobi brojalice predstavljaju omiljenu duhovnu hranu, te doprinose bogatom dječjem rječniku. Brojalice su nezamjenjivo sredstvo za socijalizaciju, potičući djecu na kolektivne igre i oslobađajući ih od stidljivosti. U kolektivnim igrama, bilo da se radi o reproducirajućem ili kreativnom stvaralaštvu, dijete mjeri svoje stvaralačke sposobnosti i vlastiti doprinos. U razvoju govornog izražavanja, brojalice služe kao polazište za gramatičko-pravopisne vježbe, posebno one koje sadrže gramatičke i ortoepske probleme (Kunić, 2015).

U ovom radu će se predstaviti nekoliko brojalica iz raznih dijelova Hrvatske, kao primjeri prikladnog materijala za rad s djecom u predškolskom uzrastu.

„AJ, BAJ“

(Zadubravlje, Slavonija)

Aj baj, tu mi staj,
tije mije, kumpanije,
aj, baj.

(Knežević, 2002, str. 14)

„EDEN DODEN“

(Breznički Hum, Hrvatsko zagorje)

Eden doden, diven dizen,
hokma cokma, pinga linga,
kraglin, deset!

(Knežević, 2002, str. 15)

„EN, TUN, TURITO MEJA“

(Pirovac, Dalmacija)

En, tun, turito meja,
flik, flok, škafa teja,
are, šare, kumpa štare,
flik, flok, laka tuša,
tok.

(Knežević, 2002, str. 17)

3.2. Uspavanke

Uspavanke su tradicionalne pjesme s karakterističnim sporim i monotonim ritmom te nježnim i toplim melodijama koje se koriste za smirivanje i uspavljivanje djece. Jednostavni i ponavljajući tekstovi govore o ljepoti sna, prirodi, životinjama ili drugim mirnim temama, izražavajući ljubav, nježnost i brigu prema djetetu. Ova pjesma stvara osjećaj sigurnosti i

zaštite, te je važan dio dječje kulture i tradicije, pomažući djeci da se opuste i uspavaju na miran i prirodan način. Uspavanke doprinose i emocionalnom razvoju djeteta, jačajući vezu s odraslima.

Uspavanke su dragocjeni dio stvaralaštva odraslih, namijenjenog djeci, karakterizirane jednostavnim melodijskim i tekstualnim oblicima prilagođenim dječjem svijetu. Prožete su narodnim duhom i osjećajima, jer ljubav prema djetetu uvijek je izazivala najiskrenije emocije. Uspavanke su te emocije ispunjavale mekoćom, blagošću i toplinom. Djeca su često pamtila ove melodije i u odrasloj dobi ih koristila u istim prilikama. Ovaj detalj ukazuje na to da su uspavanke prožete elementima tradicionalne kulture, jer se prenose usmenom predajom i sadrže narodne glazbene i govorne značajke određenog kraja (Knežević, 2002).

Uspavanke su neizostavan dio dječje kulture i tradicije, prožete ljubavlju i nježnošću odraslih. Svojom jednostavnošću i toplim melodijama omogućavaju djeci da se opuste i uspavaju na miran i prirodan način, pružajući im osjećaj sigurnosti i zaštite. Osim toga, uspavanke doprinose emocionalnom razvoju djeteta i jačaju vezu s odraslima, prenoseći se kroz generacije i čuvajući narodne glazbene i govorne značajke određenog kraja.

U ovom poglavlju bit će predstavljeno nekoliko uspavanki iz različitih dijelova Hrvatske, primjerenih za rad s djecom ranog i predškolskog uzrasta.

„A-A-AČ“

(Selnica, Hrvatsko zagorje)

A-a-ač,

pe mali dečec v drač!

(Knežević, 2002, str. 21)

„PUJO HAJO“

(Donja Dubrava, Međimurje)

Pujo, hajo,

dete malo,

zibki spalo,

sitom pokrito,
š čavleki zabito,
graheka je jelo,
jako je prdelo.

(Knežević, 2002, str. 27)

„BUJI NINI“

(Dubrovačko primorje)

Buji, nini u zlačanoj zipci
tvoja zipka na moru kovana,
kovala je tri godine dana,
jedan kuje, drugi pozlaćuje,
treći gradi od zlata jabuke,
potkiva je sitnijem biserom.
Ode zipka od grada do grada.
Dođe zipka mom djetetu dragom,
i u zipci lijep san usnio,
san usnio u sanku vidio
gdje mu majka tanku košu kroji
jednu majka a drugu bakica,
treću teta, materina seka.
(Knežević, 2002, str. 22)

3.3. Dječje tradicijske pjesme

Dječje pjesme obuhvaćaju širok raspon oblika usmenog stvaralaštva, uključujući igre s pjevanjem, brojalice i sve vrste dječjeg recitiranog ritmičkog govora (Gospodnetić, 2023). Prema Knežević (2002) dječje pjesme često odražavaju dječji način doživljavanja svijeta, gdje logika često ustupa mjesto mašti i spontanom stvaralaštvu. Bez predrasuda i ograničenja, djeca u svijetu pronalaze inspiraciju i slobodno izražavaju svoju kreativnost.

Glazba *a cappella*, odnosno pjevanje bez instrumenata, očarava svojom ljepotom ljudskog glasa. Mnogi će se složiti da je ljudski glas najsavršenije glazbalo, nadmašujući čak i najljepše glazbene instrumente. Djeca su posebno osjetljiva na toplinu ljudskog glasa, posebno na otpjevani ton s izgovorenim riječi. Snažna emocionalna vezanost djeteta za blisku osobu izražava se kroz ton, ritam i riječ, što dijete doživljava kao nedjeljivu cjelinu. Djeca u osluškivanju i slušanju pronalaze temelje za razvoj svojih glazbenih sposobnosti, slično kao sjeme koje iščekuje pravi trenutak da proklija i raste. Iako je teško odrediti kada će se točno dogoditi taj trenutak, sigurno je da će se dogoditi i da će dijete na glazbeno okruženje odgovoriti svojim glazbenim razvojem (Sam, 1998).

Dječje narodne pjesme, često spontano stvorene od strane djece, smatraju se dijelom dječjeg usmenog stvaralaštva i nazivaju se jednostavno "dječje pjesme". Slično tome, igre s pjevanjem su također proizvod dječje mašte i pripadaju folkloru, a preciznije, dječjim pjesmama ili dječjem folkloru, odnosno tradicionalnim ili predajnim dječjim igrama (Gospodnetić, 2015).

Za dječje pjesme nastale u interakciji odraslih i djece, koje su se prenosile usmenom predajom do prvih zapisa, koristi se engleski izraz "nursery rhymes", što bismo mogli prevesti kao "pjesme iz jaslica" ili "pjesme iz dječje sobe". Ove pjesme gotovo uvijek proizlaze iz igre i ostaju vezane za igru, potičući aktivno sudjelovanje djeteta. Povezujući riječi i pokrete, aktiviraju više osjetila. Namijenjene su maloj djeci i uspješno ih uvlače u svoj svijet igre. Najčešće se čuju u domu, u odnosima između odraslih i male djece, dok se u dječjim vrtićima češće susreću igre s pjevanjem, izvođene od strane starije djece u vrtiću. U hrvatskom jeziku, umjesto engleskog izraza "nursery rhymes", koristi se nekoliko naziva, poput "dječje popijevke", "pučke popijevke", "dječje narodne popijevke", "pjesme iz zabavišta", "dječje pjesmice", "pučke dječje pjesme", "narodne dječje pjesme" ili "djetinje igračke pjesmice". Iako su se ti nazivi pojavili u 19. stoljeću u raznim zbirkama, nisu se u potpunosti ustalili u hrvatskom jeziku jer su obuhvaćali samo pjevane pjesme, a znano je da se dio dječjih pjesama recitira,

kako su to napominjali sakupljači narodnih pjesama Franjo Kuhač i Vinko Žganec. (Gospodnetić, 2023).

Dječje narodne pjesme svjedoče o dječjoj mašti i spontanom doživljavanju svijeta. Djeca pjevaju o ljudima, životinjama, biljkama, predmetima iz svoje okoline i svakodnevnim događajima. Tekstovi su prožeti dječjom naivnošću i spontanošću, odražavajući veseli i živahan duh dječjeg svijeta. U glazbenom smislu, narodne dječje pjesme se odlikuju jednostavnim i zaraznim melodijama i ritmom (Knežević, 2002).

Dječje pjesme predstavljaju fascinantan svijet dječje mašte i spontanosti, prožet jednostavnim melodijama i ritmom. Bez obzira na to jesu li spontano stvorene od strane djece ili nastale u interakciji s odraslima, ove pjesme nose u sebi bogatu tradiciju i narodne običaje. Dječje pjesme potiču maštu, kreativnost i razvoj govora kod djece, a također jačaju njihovu povezanost s kulturnom baštinom. Iako se dječje pjesme u hrvatskom jeziku nazivaju na različite načine, njihova uloga i značaj u odgojno-obrazovnom procesu ostaju nepromijenjeni. One predstavljaju dragocjeno nasljeđe koje se prenosi kroz generacije i doprinosi bogatom i raznolikom svijetu dječjeg stvaralaštva.

Kako bi se ukazala raznolikost i bogatstvo uspavanki, u ovom radu će biti predstavljene odabrane dječje tradicijske pjesme iz različitih krajeva Hrvatske, primjerene za rad s djecom rane i predškolske dobi.

„MAČEK IŠEL V KOVAČIJU“

(Samobor)

Maček išel v kovačiju, haj, haj, haj!

Kaj bu maček v kovačiji? Maček si bu ige koval.

Kaj bu maček z iglam delal? Maček si bu vreće šival.

Kaj bu maček z vrećam delal? Maček si bu žir pobiral.

Kaj bu maček žirom delal? Maček si bu prasca hranil.

Kaj bu maček s prascem delal? Maček si bu salo rezal.

Kaj bu maček salom delal? Maček si bu kola mazal.

Kaj bu maček s koli delal? Maček si bu cigel vozil.

Kaj bu maček s ciglom delal? Maček si bu cirkvu zidal.

Kaj bu maček s cirkvom delal? Maček si bu turen delal.

Kaj bu maček s turnom delal? Maček si bu zvone vezal.

Kaj bu maček zvoni delal? Maček si bu vrage prašil.

(Knežević, 2002, str. 54)

„PASEL SEM PASEL“

(Tuhelj, Hrvatsko zagorje)

Psel sem pasel kravice tri.

Nisu bile četiri, već su bile tri.

Plavika, rumenka, rumenka i črlenka,

rumenke već ni.

Žuglej ga, žuglej, Marica ti.

Žuglej ga, žuglej, Marica ti.

(Knežević, 2002, str. 61)

„PROSO BRALA“

(Podgorač, Slavonija)

Proso brala prepelica,

Dok nabrala dva hambara

I trećeg polovinu.

K njoj doleće grličica:

„Daj mi zrnce, prepelica!“

„Ne dam, bogme, ni jednoga.

I ja jesam kucukala,

Kucukala, pućukala,

I pipala, bibukala.“

(Knežević, 2002, str. 63)

3.4. *Dječje tradicijske igre s pjevanjem*

Prema Gospodnetić (2023) igra je temeljna aktivnost djeteta, a kroz kreativnu interakciju s glazbom i sadržajem (i ponekad porukom), igra prerasta u igru s pjevanjem. Glazba u igri nije nužno vezana za ples, postoje i glazbene igre odraslih. Iako postoje igre s pjevanjem a cappella ili s instrumentalnom pratnjom, te plesovi i kola (bez pjevanja), među djecom je nepoznato da neka igra ne sadrži pjevanje. Izraz "igra s pjevanjem" podrazumijeva spoj igre i pjevanja. Riječ "igrati se" se može shvatiti na dva načina: prvo, kao zanimanje koje djeca izvode u slobodno vrijeme, a drugo značenje je "plesati" (kod štokavaca). Budući da se u igrama s pjevanjem i pleše i igraju se, oba značenja su važeća. Djeca se moraju igrati kako bi razvijala svoje spoznajne i motoričke vještine te naučila nešto o svijetu i svojem mjestu u njemu. Kroz interakciju s vršnjacima, djeca razvijaju društvene vještine, uče o pravilima, pravednosti i njihovom kreiranju. Pod igre s pravilima smatramo igre s pjevanjem, igre uz glazbu i pokret (s zadanim pravilima ili s koreografijom koju su kreirali odrasli ili djeca), te kretanje pri obradi pjesme ili brojalice (s aplikacijama ili bez aplikacija, s ritmom ili bez ritma). Iako postoje igre bez pjevanja, one su sličnog sadržaja i ritma. Ovim igrama se bavi metodika tjelesne i zdravstvene kulture, dok se metodika glazbene kulture bavi i s pokretima koji sadrže elemente plesa. Osim pjevanja u igrama s pjevanjem, pjevamo i pjesme koje su djeca čula ili izmislila. Za pjevanje pjesama koje su djeca stvorila u igri, vrijedi isto što i za ostale pjesme. Djeca ih prirodno pjevaju učeći ih po sluhu od druge djece ili odraslih. Ponekad će zapjevati samu pjesmu bez igranja, kao što i odgajatelj može s djecom u šetnji, ili čekajući ručak, zapjevati bilo koju pjesmu koju djeca znaju.

Igre s pjevanjem su ključne za razvoj glazbenih sposobnosti djeteta. Jednostavne melodije pomažu u razvoju sluha i glasa, a tekstovi obogaćuju rječnik i upoznaju djecu s okolinom. Kroz različite pokrete koji se izvode uz pjevanje, djeca razvijaju i motoričke vještine. Pri odabiru igara važno je u obzir uzeti sposobnosti i vještine svakog djeteta (Manasteriotti, 1986).

Igre s pjevanjem predstavljaju bogat i raznolik oblik dječjeg stvaralaštva. S obzirom na složeniju strukturu i sadržaj u usporedbi s drugim igrama, bile su češće u životu starije djece.

Tradicionalno, u tim igrama su češće sudjelovale djevojčice, dok su se dječaci tek u novije vrijeme uključivali. Igre s pjevanjem se najčešće odvijale kada se okupio veći broj djece, kao što je to bilo prije ili nakon škole, na pašnjacima ili tijekom blagdana. Igrači su se morali pridržavati pravila koja su određivala sadržaj igre, izražavajući se istodobno pokretom i pjesmom na određenom prostoru. To je ponekad ograničavalo dječju individualnost, posebno u skupnim igrama, gdje je ritam pjesme i sadržaj igre vodio sudionike prema određenom obrascu. Neke igre, osobito one s imitacijskim karakterom, omogućavale su i poticale kod manje djece određenu grupnu ili pojedinačnu kreativnost, koja se najčešće izražavala kroz pokret i različite pretvorbe (Knežević, 2002).

Igre s pjevanjem, kao i igre bez pjevanja, nastale su iz spontane dječje igre i prenosile su se s generacije na generaciju zbog svoje privlačnosti i ljepote. U tim igrama su se zadržala pravila koja su stvorila djeca, a često uključuju i elemente igre pretvaranja. Djeca se u tim igrama uvode u različite uloge i "glume", što se naziva dramtizacijom. Pravila igara s pjevanjem mogu biti jednostavna, poput hodanja u kolu s određenim djetetom ili bez njega, ulaženja određene djece u kolo kada se u tekstu spomene njihova uloga, ili mogu biti složenija, poput pogađanja nečeg, stizanja na neko mjesto prije drugih i slično. Igre s pjevanjem se najčešće dijele na igre zadanih oblika, igre mješovitih oblika i igre slobodnih oblika (Gospodnetić, 2023).

Borota (2013) ističe da glazbene igre, kao usmjerena aktivnost, pozitivno utječu na sve aspekte dječjeg razvoja, uključujući fizičke sposobnosti, kognitivne funkcije, emocionalnu inteligenciju, socijalne vještine i moralni razvoj. Glazba pomaže djeci da se razviju u svestrane i cjelovite osobe.

Prema Knežević (2002) dječje igre s pjevanjem obuhvaćaju različite vrste igara, poput igara biranja, pogađanja, oponašanja, pokreta i improvizacije, što potvrđuje važnost pjesme u dječjem životu. Mnogo su tih igara djeca naučila u školi i u slobodno vrijeme ih koristila, prilagođavajući ih svom govoru i glazbenim karakteristikama vlastitog kraja. Zbog toga danas postoje iste igre u različitim govorno-glazbenim verzijama.

Cilj igara s pjevanjem je da djeca osjete radost, opuštenost i zadovoljstvo, te da im se ublaži dosada. Promjena u načinu života i navikama djece, gdje se sada više igraju vani i druže, dogodila se relativno nedavno. Još krajem 20. stoljeća, studenti su se sjećali igara iz djetinjstva, ali sada se uglavnom sjećaju samo onih koje su naučili u vrtiću. Srećom, zahvaljujući muzikolozima i pedagozima, mnoge igre su zabilježene i snimljene prije nego što su sasvim

nestale, te su u posljednjih nekoliko desetljeća ponovno zaživjele u vrtićima. Igranje igara s pjevanjem u potpunosti zadovoljava dječju potrebu za plesom, pjevanjem, slušanjem glazbe i igrama s pravilima. Djeca oko pete godine života prirodno osjećaju potrebu za igrama s pravilima, a igrama s pretvaranjem se počinju baviti već oko druge godine života, dok su najzastupljenije u dobi od četvrte ili pete godine. Igre s pjevanjem često uključuju elemente igara pretvaranja (Gospodnetić, 2015).

Igre s pjevanjem predstavljaju ključni element dječjeg stvaralaštva, potičući maštu, kreativnost, razvoj govora, i socijalne vještine. Te igre se prenose s generacije na generaciju, a njihova privlačnost i ljepota oživljavaju i u današnje vrijeme. Igre s pjevanjem često uključuju elemente igre pretvaranja, a djeca se u tim igrama uvode u različite uloge i "glume". Igre s pjevanjem mogu biti jednostavne, poput hodanja u kolu ili ulaženja u kolo kada se spomene nečija uloga, ili mogu biti složenije, poput pogađanja ili natjecanja tko će prvi stići na određeno mjesto. Igre s pjevanjem se dijele na igre zadanih oblika, igre mješovitih oblika i igre slobodnih oblika. Igranje igara s pjevanjem u potpunosti zadovoljava dječju potrebu za plesom, pjevanjem, slušanjem glazbe i igrama s pravilima. Djeca oko pete godine života prirodno osjećaju potrebu za igrama s pravilima, a igrama s pretvaranjem se počinju baviti već oko druge godine života, dok su najzastupljenije u dobi od četvrte ili pete godine. Igre s pjevanjem često uključuju elemente igara pretvaranja.

U ovom dijelu biti će predstavljeno nekoliko dječjih tradicijskih igara s pjevanjem iz različitih dijelova Hrvatske, prikladnih za primjenu u radu s djecom u ranom i predškolskom uzrastu.

„KRASNA LIJEPA KOŠUTICE“

(Otok Krk)

Krasna, l'jepa košutice!

Gdje si mi se narodila?

Tamo dolje u Levantu,

Kadi rastu zlatne žice

I srebrne podvezice.

Otac mi je sunce bilo,
A nodar mi je mjesec bio,
A zvjezdice svekrvice,
A vlašići pastorčići,
A vlašići pastorčići.

(Knežević, 2002, str. 96)

Opis igre:

U igri djeca se skupljaju u krug i odaberu jedno dijete koje, s povezanim očima, staje u sredinu kola. Dok djeca plešu i pjevaju prvu kiticu pjesme, "slijepi miš" stoji u središtu i čeka. Kada se pjesma završi, djeca se razbježe i šaljivo viknu: "Slijepi mišu, kud putuješ?" i bockaju ga. "Slijepi miš" zatim slučajno hoda i pokušava uhvatiti neko dijete. Djeca često zamijene kape i odjeću kako bi "slijepom mišu" otežala prepoznavanje. Ako "slijepi miš" uhvati dijete ili dijete dozvoli da ga uhvati, "slijepi miš" ga opipa da bi ga prepoznao. Ako ga prepozna, dijete postaje novi "slijepi miš", a "slijepi miš" se pridružuje kolu. Igra se nastavlja pjevanjem druge kitice pjesme. Ako "slijepi miš" ne prepozna uhvaćeno dijete, ostaje "slijepim mišem" i igra se ponavlja (Knežević, 2002).

„LASTE PROLAZE“

(Divoševci, Slavonija)

Dvoje djece napravi kapiju, a ostali u koloni prolaze ispod njihovih uzdignutih ruku.

Svi pjevaju:

Laste, prolaze,

Kroz goru nam dolaze.

Halo Vero, Vero, Vero!

Otvori nam vrata, Jelo,

Da nam prođe vojska mlada!

Hoj!

(Knežević, 2002, str. 100)

Opis igre:

Dijete koje posljednje prođe kroz kapiju se pita "Za kog' ćeš?". Dijete odgovori ime jedne osobe koja je gradila kapiju i stane iza nje. Igra se ponavlja dok se svi ne razdijele u dvije grupe: "anđele" i "vragove". "Anđeli" stvore dva reda, a "vragovi" trče između njih, a "anđeli" ih tuku.

„NAŠE KOLO VELIKO“

(Martijanec, Varaždin)

1. Naše kolo veliko, veliko!
2. Naše pak je vekše, još vekše!
 1. Dajte ter nam to jedno, to jedno!
 2. Ne damo vam nijedno, nijedno!
 1. Mi vam silom zememo, zememo!
 2. Silom boga ne mol'mo, ne mol'mo.
 1. Hoteder nam pod kolo, pod kolo...

(Dalje se ne zna.)

(Knežević, 2002, str. 106)

Opis igre:

Djeca su se uhvatila za ruke u dva protivna reda, pjevajući pjesmu i pozivajući jedni druge u svoje kolo. Prvi red bi tada pokušao zaustaviti drugi red, a zatim bi se igra ponovno započela, ali s tim da su sada zaustavljeni bili oni koji su prethodno zauzimali prvu poziciju. Igru su igrali i na paši i na ulici (Knežević, 2002).

3.5. *Dječja narodna nošnja*

Nakon Drugog svjetskog rata, suvremeni gradski život počeo se širiti i na selo, mijenjajući tradicionalni način života. To je bilo vrijeme kada se gotovo potpuno prekidala veza s narodnim tradicijama, koje su postojale stotine, a ponekad i tisuće godina. Prva na udaru je bila narodna nošnja, koja je predstavljala vanjski znak tradicionalnog načina života i odvajala seosku zajednicu od ostatka svijeta. U prvoj polovici 19. stoljeća narodna nošnja je bila uobičajena u velikom dijelu Hrvatske, posebno među seljacima. U nekim gradskim sredinama, posebno među pučanstvom, specifičan način odijevanja bio je prisutan kod primorskih gradova, varošica u brdovitom primorskom zaleđu i na sjeveru u slavonskim gradovima, osobito kod onih koji su se bavili poljoprivredom. Sredinom 19. stoljeća su se počele osjećati promjene u odijevanju. Muškarci su postepeno napuštali narodnu nošnju, dok se u ženskoj nošnji počelo pojavljivati više kupovnih tkanina i sve jači utjecaj gradske mode. Te promjene su bile posljedica društvenih i političkih promjena u Europi, koje su se dogodile nakon revolucija krajem 18. i u prvoj polovici 19. stoljeća, i koje su se izravno odrazile na Hrvatsku (Radauš-Ribarić, 1975).

Prema Plantak (2007), narodne nošnje su važan dio folklorne baštine. One odražavaju područje iz kojeg dolaze, kao što su Istra, Slavonija, Baranja, Podravina, Posavina, Međimurje, otoci i slično u Hrvatskoj. Iako se nošnje ponekad na prvi pogled ne razlikuju, razlike se uočavaju u detaljima, od boje do sitnih ukrasa. Upravo ta raznolikost detalja stvara bogatstvo narodnih nošnji u Hrvatskoj. U prošlosti, razlike u narodnim nošnjama su bile uočljive i po spolu, imovini i godinama nositelja, kao i po području iz kojeg nošnja dolazi. Za uspješan scenski nastup i izvedbu, važna je kvaliteta kostimografije i detalji na nošnjama.

U prošlosti su djeca, bez obzira na spol, nosila košuljice sve do sedme godine, a ponekad i duže, ovisno o financijskom stanju roditelja. Muška košuljica je bila jednostavna, bez ukrasa, a ponekad s čipkom našivenom na donji rub, dok je ženska košuljica bila ukrašena čipkom, a i izvezena na prsima i rukavima, ovisno o kraju. Djeca su većinu vremena provodila bosa, sve do polaska u školu, a ponekad i kasnije. Tada su dobila novu odjeću, za svakodnevne prilike, koja je bila skromnija verzija nošnje tog kraja, i svečanu odjeću, koja je ponekad bila identična nošnji odraslih, a negdje je bila jednostavnija, ukrašena s dječjim motivima (cvijeće, trešnje, višnje, jagode). Frizure djevojčica su bile pažljivo uređene. Djevojčice su nosile jednu ili dvije pletenice spuštene niz leđa ili podignute u punđu, a kosa iznad čela je bila podijeljena na sredinu ili začesljana unatrag. Za blagdane ili svečane prilike su se koristile ukrašene marame i cvijeće,

čime su imale sličan izgled kao i odrasle djevojke. Djevojčice su rijetko nosile pokrivala za glavu, a kada su ih koristile, nosile su jednostavne marame vezane ispod brade ili iza glave (Knežević, 1988.)

4. TRADICIONALNE PJESME I PLESOVI KAO PEDAGOŠKI ALAT

U današnjem društvu, suočenom s brzim tehnološkim promjenama i rekonstrukcijom tradicionalnih vrijednosti, postaje sve važnije očuvati i proširiti razumijevanje kulturnog nasljeđa i njegove uloge u odgoju i obrazovanju. Tradicionalne pjesme i plesovi predstavljaju neprocjenjiv izvor znanja i umjetnosti koji se prenosi s generacije na generaciju. Ovo poglavlje istražuje utjecaj tradicionalnih pjesama i plesova na razvoj djece u kontekstu ranog i predškolskog odgoja te ističe njihovu ulogu kao pedagoških alata koji potiču kreativnost, emocionalni razvoj, kognitivne sposobnosti i društvene vještine.

Dječje tradicijsko stvaralaštvo predstavlja bogato nasljeđe narodnih običaja i igre, koje se prenosi s generacije na generaciju. Djeca su oduvijek bila ključna za očuvanje i promicanje kulturne baštine svog kraja. Često se događa da se u dječjem svijetu sačuvaju zaboravljeni običaji i igre koje odrasli više ne prakticiraju. Dio tih tradicija potiče iz stvaralaštva odraslih, ali i djeca prilagođavaju svoje znanje i iskustva iz škole svojim slobodnim vremenom i kreativno razvijaju vlastite oblike izražavanja. Ovo stvaralaštvo je prošlo kroz promjene nakon Drugog svjetskog rata, pod utjecajem suvremenog načina života. Djeca su nekada živjela u tradicionalnoj sredini bez utjecaja medija i modnih trendova, te su kroz igre i običaje razvijala svoje individualne sposobnosti. Tradicionalne pjesme i igre su ocharavajuće i potiču dječje osjećaje, pažnju i kreativnost, razvijajući osjećaj za pokret, individualnost, govor, sluh, ritam i kulturu u cjelini (Knežević, 2002).

Prema Knežević (2002) kada radimo s djecom određenog uzrasta, ključan je odabir primjerenog i autentičnog materijala koji će pobuditi njihovu pažnju, spontanost i maštu. To će omogućiti uspješno i zadovoljavajuće vođenje radnih aktivnosti. Učenje narodnih plesova u pedagoškim ustanovama je trenutno prepušteno individualnim inicijativama i interesu pedagoških djelatnika. Budući učitelji u učilištima nemaju priliku za cjelovito upoznavanje i svladavanje narodnih plesova. Nema organiziranih nastupa i smotri koji bi omogućili razmjenu iskustava, stručno vođenje i dodatnu motivaciju. Entuzijasti su prepušteni sami sebi, a njihovu motivaciju podržava povjerenje i zadovoljstvo njihovih plesača.

Vrijeme je da nadležne ustanove prestanu zanemarivati i marginalizirati narodni ples u pedagoškoj praksi. Učenje narodnih plesova u škola predstavlja izvrsnu priliku za upoznavanje djece s tradicijom i uvođenje u plesnu kulturu (Knežević, 2005).

Tradicionalne pjesme i plesovi igraju ključnu ulogu u očuvanju kulturnog nasljeđa i njegovom utjecaju na odgoj i obrazovanje. Dječje tradicijsko stvaralaštvo čuva oblike narodne kulture, a djeca imaju ključnu ulogu u njihovom očuvanju. Uloga odgojitelja je važna u poticanju dječje kreativnosti i zainteresiranosti, a tradicionalne pjesme i plesovi pružaju izvrsnu priliku za razumijevanje kulturne baštine i upoznavanje s tradicijom. Primjena tradicionalnih pjesama i plesova u odgojno-obrazovnom procesu zahtijeva pažljivo planiranje, kreativan pristup i duboko razumijevanje njihove uloge u kulturnom i odgojnom kontekstu. Zbog nedostatka u pedagoškoj praksi, važno je da nadležne ustanove obrate pozornost na potrebu za uvođenjem tradicionalnih plesova u škole, što će omogućiti djeci da razumiju svoj kulturni identitet i razvijaju svoju plesnu kulturu.

4.1. ULOGA I ZNAČAJ RITMA I MELODIJE TE DOŽIVLJAJ GLAZBE U RAZVOJU DJECE

Glazba, kao univerzalni jezik i neizostavan dio ljudske kulture, ima dubok utjecaj na razvoj djeteta. Ritam i melodija, osnovni elementi glazbe, igraju ključnu ulogu u oblikovanju dječjeg mozga, poboljšavajući kognitivne sposobnosti, podržavajući emocionalni razvoj, i potičući fizički rast. Ovo poglavlje istražuje utjecaj ritma i melodije na razvoj djece u kontekstu ranog i predškolskog odgoja te ističe njihovu ulogu kao pedagoških alata koji potiču kreativnost, emocionalni razvoj, kognitivne sposobnosti i društvene vještine.

Melodija i ritam su uz harmoniju, metar, tekst, glazbeni oblik, karakter, tempo, dinamiku i povezanost elemenata glazbenog djela elementi glazbenog djela. U sljedećem tekstu pojasniti ćemo što su to melodija i ritam, kakav je utjecaj ritma i melodije na razvoj djeteta te kakav je doživljaj glazbe kod djeteta.

Melodija je niz tonova različitih visina koji se uvijek pojavljuju u kombinaciji s ritmom. Melodija se ne može zamisliti bez harmonijskog okvira koji proizlazi iz same strukture melodije. Svaka melodija ima svoj dinamičan karakter, a njena boja i prijelazi su u vezi s drugim elementima glazbe. Tonovi melodije su međusobno povezani intervalima, a njihova veličina i ritam utječu na to da li je melodija smirena, napeta ili živahna. Melodije se često ponavljaju, a

to se naziva sekvenca. Ako se melodija u kompoziciji ponavlja s malim promjenama u tonovima, ritmu ili harmoniji, to se naziva varijacija. U nekim slučajevima cijela kompozicija ili dio kompozicije se oslanja na ovu tehniku, što se naziva "tema s varijacijama". Ponekad se melodijama dodaju i ukrasi, poput trilera. Tonovi melodije se zapisuju notama na crtovlju, a ukrasi manjim notama uz njih. Ključ na početku crtovlja određuje apsolutnu visinu svake note, odnosno tona koji se pjeva ili svira (Gospodnetić, 2015).

Prema Sam (1998) melodija može biti vrlo jednostavna, često s karakterističnim silaznim intervalom male terce. Ovaj interval je temelj za dječju improvizaciju, jer dječja pjesma često počinje upravo s njim. Razmaci između susjednih tonova (intervali) mogu biti teški za djecu zbog njihove psihofizičke zrelosti. Jednostavne, pjevne melodije prikladne su za svu djecu koja se aktivno bave glazbom od rane dobi. Melodija može biti vokalna ili instrumentalna. Vokalna melodija se izvodi glasom, a instrumentalnu melodiju izvode glazbeni instrumenti. Melodije napisane za određeni instrument su najčešće prilagođene njegovim mogućnostima. Međutim, postoje i melodije napisane za instrumente koje se mogu uspješno pjevati i koje su prilagođene ljudskom glasu po opsegu i intervalima.

Ritam je niz zvukova različitog trajanja i naglaska. Prema Platonu, ritam je poredak i red u gibanju, slijedu tonova i zvukova, a također i red i razmjer u prostoru i vremenu. Ritam je važan za ostvarivanje ljepote u umjetnosti, a pogotovo u pokretima poput glazbe, poezije i plesa, kao i u prostoru poput kiparstva, slikarstva i arhitekture. Ritam je često dio melodije i predstavlja vremenski tok glazbe, a zapravo i njenu vremensku organizaciju. Ritam se pojavljuje ponavljanjem zvukova istog ili različitog trajanja.

Glazbeni teoretičar H. Riemann je ritam u glazbi usporedio s početkom Evanđelja po Ivanu: "U početku bijaše ritam". Ritam može postojati i samostalno, bez pomoći ostalih glazbenih elemenata. Šum je dovoljan za njega, stoga su udaraljke i ritam slični pojmovi. Ritam je toliko sugestivan da ga je dovoljno kucati prstima po stolu da bi se prepoznala melodija. Ritam se zapisuje notama i pauzama različitih oblika. Zvukovi imaju različito trajanje, osim ako na početku kompozicije nije napisana metronomska oznaka za tempo. Oblici nota i pauza određuju samo odnose između trajanja zvukova i tišine, a apsolutno trajanje ovisi o tempu. Ako kompozicija nema melodiju, note se mogu zapisati bez crtovlja ili na jednu crtu crtovlja. Ritam je, jednostavno rečeno, svaka nota i pauza u notnom zapisu, a kod vokalnih kompozicija sa tekstom svaki slog i pauza između slogova. Pauza je važan dio ritma. Iako se ne čuje, ona ostaje dio takta, jer izvođač svjesno u sebi dalje broji dobe. Pauza daje kontrast jer je tišina suprotna

tonu. Najjači utjecaj ima na početku takta, pogotovo pred sinkopom, a manje je važna nakon duge note na kraju fraze (Gospodnetić, 2015).

Djeca vole glazbu, posebno zbog ritma koji ih potiče na pokret, a pokret je djetetu prirodan. Brojalica, s ritmiziranim govorom, budi kod djece snažnu potrebu za pokretom. Brojalica je za njih jednostavno glazba koja omogućuje razvoj osjećaja za ritam, a ključno je poštovati naglašavanje teških i lakih doba. U razvoju ritma treba početi s jednostavnim, ali zanimljivim ritmom. Jednoličan ritam je poželjan samo u iznimnim slučajevima. Jednostavan, ali raznolik ritam uvijek je privlačan djeci. Odgojitelj može lako ritmizirati brojalice i ritmizirani govor koji djeca izmisle, poštujući naglašavanje slogova i riječi te osnovne zakone glazbene teorije. Brojalica je temelj za razvoj dječjeg glazbenog ritma, sluha i glazbenog pamćenja te univerzalni glazbeni alat za razvoj glazbenog ritma, sluha i glazbenog pamćenja (Sam, 1998).

Glazbeni doživljaj je rezultat uživanja u glazbi. Djeca primarno doživljavaju glazbu kroz osjetila. Glazbeni doživljaj, općenito, ovisi o mogućnosti prepuštanja djelovanju glazbe. Glazba utječe na naše emocionalno i fiziološko stanje te intelekt.

Odrasla osoba, ljepotu u glazbi shvaća na drugačiji način nego dijete. Dijete najprije doživljava ljepotu fiziološki i emocionalno, a zatim intelektualno. Dijete se osjeća lijepo, uživa u tom osjećaju i pokazuje svoje zadovoljstvo. Dijete još ne razumije intelektualnu stranu glazbe. Glazbeni doživljaj i glazbena spoznaja se nadopunjuju i osnažuju. Doživljaj instrumentalnog djela, osjećaj ljepote i uživanja u njemu, pokazuje da se emocije vežu uz oblik. U ostalim umjetnostima se emocije vežu uz sadržaj. U odgoju, često se koristi pojam "karakter glazbe ili kompozicije" za opis estetskog doživljaja. Kako bi se glazba približila mlađim slušateljima, često se pojednostavljuje i koristi se crno-bijeli kontekst "vesele" i "tužne" glazbe. Djece se smatra "veselom", a mlađi "tužnom". Međutim, ovaj pristup je pogrešan i postoje mnogi glazbeni primjeri koji to pokazuju. Takav pristup je pogrešan jer ne uzima u obzir složenu prirodu glazbe i djelovanje na dječju spoznaju. Glazbeni doživljaj se ne uči, već ostvaruje. To je ključna točka metodike glazbenog obrazovanja, jer glazba ima sposobnost da izaziva emocije, poput radosti, duhovnog blaženstva, uzbuđenja i čak ekstazu. S druge strane, može izazvati i neraspoloženje i nelagodu. Uzrok negativnih osjećaja je izvan glazbe, a posljedica je neestetskog izražavanja glazbe. Jednoličan ritam, siromaštvo tonova, zasićenost sintetičkim zvukovima, jake dinamike, i jednoličan tempo mogu imati negativan utjecaj na slušatelja. Takva glazba je prisutna u svakodnevnom životu djece. Roditelji ne moraju biti glazbeni stručnjaci, ali odgojitelji trebaju razumjeti što je estetski određena glazba. Glazbeno-estetsko okruženje djeteta pomaže u

razvoju njegovog estetskog osjećaja koji postaje dio njegovih svakodnevnih aktivnosti (Sam, 1998).

Glazba ima snažan utjecaj na živčani sustav. Mirna glazba s konsonantnim akordima djeluje umirujuće, usporavajući puls i snižavajući krvni tlak, dok disonantni akordi potiču ubrzano disanje i rad srca, podižući krvni tlak. Ritamska glazba, poput koračnica, i melodije s brzim slijedom tonova i stankama pobuđuju živčani sustav. Monotona i tiha glazba, s druge strane, djeluje umirujuće i potiče san. Djeca ne samo da upijaju glazbu koju slušaju, već i aktivno utječu na njene elemente. Odgajatelj može poticati dječju kreativnost u igrama s glazbom, koristeći varijacije u tempu i dinamici: tiho i glasno pljeskanje, oponašanje životinja ili pjevanje, brzo i polagano kretanje. Djeca mogu otkrivati ritam koristeći duže i kraće tonove ili zvukove u sviranju, pjevanju ili kretanju, a zatim i melodiju pjevajući ili se krećući uz sviranje viših i nižih tonova. Glazba ima snažan utjecaj na naš mozak i tijelo, a njezini utjecaji, iako su djelomično poznati, u potpunosti nisu istraženi. Još u 19. stoljeću Kuhač je (1885; prema Gospodnetić, 2015) utvrdio da glazba utječe na tjelesnu temperaturu, povećava razine endorfina, poboljšava pamćenje i učenje, povećava učinkovitost, poboljšava probavu, povećava izdržljivost, kreativnost, utječe na rad srca, puls i krvni tlak, disanje, ublažava mišićne napetosti, poboljšava pokret i koordinaciju te jača imunološki sustav. Ove činjenice se često usađuju u dječje umove kroz recitacije i glazbu, iako ih djeca još ne razumiju. Ovaj proces je iznimno važan za razvoj misaonih vještina koje će se održati tijekom cijelog života. Campbell je (2005; prema Gospodnetić, 2015) istražio da se između sedme i devete godine događa snažan razvoj živčanog sustava. Što su djeca prije škole više izložena glazbi, to će im taj razvoj više pomoći u daljnjem životu. Između devete i jedanaeste godine dolazi do naglog razvoja slušnih puteva, što poboljšava govor i slušanje. U tom razdoblju se završava razvoj poveznice između lijeve i desne strane mozga. Između jedanaeste i trinaeste godine počinje se razvijati samosvijest. Glazba i umjetnost su u tom razdoblju važne za potpuno povezivanje uma i tijela, jer potiču rad desne polutke mozga. Istraživanja od Rojko (1996; prema Gospodnetić, 2015) su pokazala da djeca u dobi od pet do sedam godina lako razlikuju glazbene odlomke s različitim obilježjima. Budući da još nemaju crno-bijele preferencije, otvorena su za učenje. U toj dobi djeca već pokazuju sposobnost za uspostavljanje emocionalne i kognitivne veze s kompleksnijom glazbom, a njihove sposobnosti su veće nego što se obično misli. Iz toga proizlazi da samo rano učenje znači pravovremeno učenje glazbe (Gospodnetić, 2015).

Glazba ima snažan utjecaj na naš mozak i tijelo, a njezin utjecaj se proteže na različite aspekte razvoja. Glazba pomaže u poboljšanju pamćenja i učenja, potiče kreativnost i povećava

učinkovitost. Također, utječe na rad srca, puls, krvni tlak i disanje, ublažava mišićne napetosti i poboljšava pokret i koordinaciju. Osim toga, jača imunološki sustav. Ona se uči od rane dobi, a rani kontakt s glazbom potiče razvoj živčanog sustava i poboljšava sposobnost govora i slušanja. Pomaže i u razvoju samosvijesti i povezivanju uma i tijela. Djeca su otvorena za učenje i lako razlikuju glazbene odlomke s različitim obilježjima, a njihove sposobnosti su veće nego što se obično misli. Slijedom toga, rano učenje glazbe je od ključne važnosti za razvoj djeteta. Glazba ima sposobnost da izaziva emocije, poput radosti, duhovnog blaženstva, uzbuđenja i čak ekstazu. S druge strane, može izazvati i neraspoloženje i nelagodu. Uzrok negativnih osjećaja je izvan glazbe, a posljedica je neestetskog izražavanja glazbe. Jednoličan ritam, siromaštvo tonova, zasićenost sintetičkim zvukovima, jake dinamike, i jednoličan tempo mogu imati negativan utjecaj na slušatelja. Takva glazba je prisutna u svakodnevnom životu djece. Roditelji ne moraju biti glazbeni stručnjaci, ali odgojitelji trebaju razumjeti što je estetski određena glazba. Glazbeno-estetsko okruženje djeteta pomaže u razvoju njegovog estetskog osjećaja koji postaje dio njegovih svakodnevnih aktivnosti.

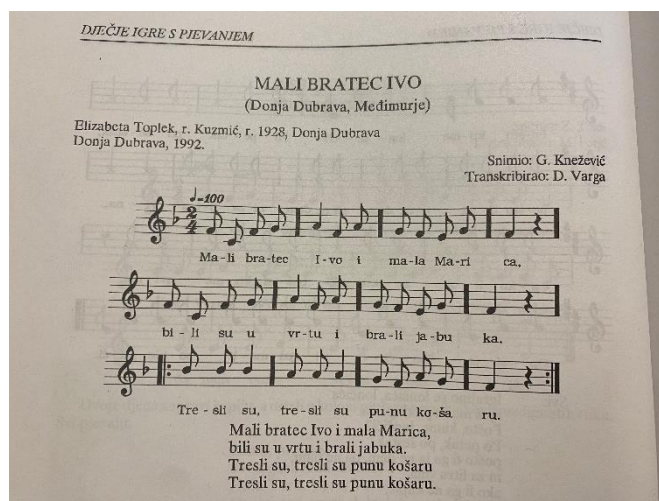
5. PRIMJENA U PRAKSI

Zbog potrebe pisanja diplomskog rada osmišljene su glazbene aktivnosti koje su provedene u dječjem vrtiću „Ivančice“ u Ivancu. Glazbene aktivnosti koje su provedene u dječjem vrtiću su brojalica, dječja tradicionalna pjesma i dječja tradicionalna igra s pjevanjem. U aktivnostima su sudjelovala djeca iz predškolskih skupina.

Provođenje aktivnosti u dječjem vrtiću na temu tradicionalnih plesova i pjesama ima za cilj sveobuhvatan razvoj djeteta. Upoznavanje djece s narodnim plesovima i pjesmama doprinosi očuvanju kulturne baštine i razumijevanju tradicije svog naroda. Ples potiče razvoj koordinacije, ravnoteže i motoričkih vještina kod djece, a slušanje i pjevanje tradicionalnih pjesama potiče razvoj glazbenog sluha i razumijevanje ritma i melodije. Ples i pjesme u skupini potiču suradnju, komunikaciju i razvijanje društvenih vještina. Tradicionalni plesovi i pjesme omogućavaju djeci da izraze svoju kreativnost i maštu. Upoznavanje s tradicijom pomaže djeci da se osjećaju povezano s vlastitim korijenima i da razviju osjećaj pripadnosti svojoj zajednici.

5.1. Igra s pjevanjem

Skupina predškolaca sudjelovala je u glazbenoj aktivnosti, odnosno igri s pjevanjem pod nazivom „Mali bratec Ivo“. Za ovu aktivnost bio je potreban sintesajzer.

The image shows a page from a music book titled "DJEČJE IGRE S PJEVANJEM". The main title is "MALI BRATEC IVO" with the subtitle "(Donja Dubrava, Međimurje)". The author is listed as "Elizabeta Toplek, r. Kuzmić, r. 1928, Donja Dubrava Donja Dubrava, 1992." The arranger is "Snimio: G. Knežević" and the transcriber is "Transkribirao: D. Varga". The score is written on a treble clef staff with a key signature of one flat (B-flat) and a time signature of 2/4. The tempo is marked "♩ = 100". The lyrics are: "Ma-li bra-tec i-vo i ma-la Ma-ri-ca, bi-li su u vr-tu i bra-li ja-bu-ka. Tre-sli su, tre-sli su pu-nu ko-ša-ru. Mali bratec Ivo i mala Marica, bili su u vrtu i brali jabuka. Tresli su, tresli su punu košaru. Tresli su, tresli su punu košaru."

Slika 1. Notni zapis - Mali bratec Ivo (Knežević, 2002, str. 102)

Kako bih djecu uvela u aktivnost sjela sam sa njima u krug te smo pritom povela razgovor o tradicionalnim pjesmama, igrama i nošnjama. Reakcija djece je bila iznenađujuća jer su djeca dosta upoznata sa tradicijom. Razlog tome je što su ona nedavno sudjelovala u tradicionalnim aktivnostima sa svojim odgojiteljicama. Djeca su znala kako izgledaju dječje nošnje, a ujedno su upoznata sa nekim tradicionalnim pjesmama. Sa pjesmom „Mali bratec Ivo“ nisu bila upoznata te smo je morali usvojiti.

Poslije razgovora, uputila sam se do sintesajzera te sam im odsvirala i otpjevala pjesmu „Mali bratec Ivo“. Zatim je uslijedilo moje ponovno sviranje, a nakon toga smo krenuli usvajati pjesmu. Djeca su pjesmu jako brzo usvojila te smo nekoliko puta, uz pratnju sintesajzera otpjevali pjesmu. Kada sam primijetila da su djeca pjesmu već odlično zapamtila pozvala sam ih da stanemo u krug i stvorimo kolo. Potom sam im objasnila kako se izvodi ova igra sa pjevanjem. Igra se izvodi na način da djeca stanu u kolo i držeći se za prema dolje ispružene ruke, koračaju ulijevo. Na stihove „Tresli su...“ okrenu se prema sredini i plješću rukama do kraja pjesme. Ovu igru su djeca odmah shvatila i odlično pljeskali u ritmu pjesmice, što mi je ukazalo da to da je ova skupina veoma glazbeno razvijena. Ovu igru ponovili smo jako puno

puta jer su djeca baš to zahtijevala. Iz njihovih osmjeha i želje za ponavljanjem ove igre s pjevanjem moglo se je naslutiti da uživaju u izvođenju.

Slika 2. Izvođenje igre s pjevanjem

Slika 3. Izvođenje igre s pjevanjem

5.2. Dječja tradicijska pjesma

Skupina predškolaca sudjelovala je u glazbenoj aktivnosti, u izvođenju dječje pjesme pod nazivom „Prvo leto služim“. Za ovu aktivnost pripremljene su fotografije domaćih životinja koja se spominju u pjesmi i sintesajzer za davanje intonacije.

PRVO LETO SLUŽIM
(Cirkovljan, Međimurje)

Cecilija Pavčec, r. Kutnjak, r. 1885, Cirkovljan
Prelog, 01.08.1946, živi u Prelogu od 1894.

Zapisao: V. Žganec

Pr - vo le - to slu - žim, ko - koš si za - slu - žim.
Ko - koš i - ma be - lo per - je, pi - ce - ke mi vo - di!

Prvo leto služim,
kokoš si zaslužim.
Kokoš ima belo perje,
picke mi vodi!

Drugo leto služim,
racu si zaslužim.
Raca ide: fige, fege,
kokoš ima belo perje,
picke mi vodi!

Treće leto služim,
gusku si zaslužim.
Guska ide: gige, gege,
raca ide: fige, fege,
kokoš ima belo perje,
picke mi vodi!

Šteto leto služim,
puru si zaslužim.
Pura ide: burgu-burgu,
guska ide: gige, gege...

Slika 4. Notni zapis - Prvo leto služim (Knežević, 2002, str. 64)

Želeći potaknuti dječju radoznalost i zainteresiranost, započela sam razgovor o domaćim životinjama. Djeca su s veseljem dijelila svoja iskustva i znanje o životinjama, a čak su neka i pričala zabavne dogodovštine vezane uz njih. Kako bi im približila pjesmu „Prvo leto služim“ pokazala sam im fotografije životinja iz pjesme, a najviše ih je nasmijao puran. Nakon toga sam im objasnila da ćemo sada zajedno pjevati pjesmu o domaćim životinjama. Djeca su s oduševljenjem pjevala sa mnom, a najviše su se smijala na stihovima gdje se imitira glasanje ili kretanje životinja. Kada sam završila s pjevanjem, još jednom smo polako prošli kroz pjesmu, ponavljajući stihove i pokazujući slike životinja. Djeca su pjesmu brzo usvojila, a zatim smo je otpjevali zajedno nekoliko puta. Potom sam ih pozvala da se pridruže kolu. Pripremila sam za njih zabavnu igru s plesnim koracima koji su bili povezani s glasanjem ili kretanjem životinja iz pjesme. Djeca su brzo usvojila plesne korake i uživala u ponavljanju pjesme. Bilo mi je zanimljivo što su se djeca sjetila igre s pjevanjem "Mali bratec Ivo" koju smo pjevali i plesali nekoliko dana ranije, te smo ju na kraju, naravno, ponovo otpjevali i to dvaput.

Slika 5. Motivacija - razgovor o domaćim životinjama

Slika 6. Izvođenje dječje tradicijske pjesme uz ples

5.3. Uloge i upute odgojiteljima za provedbu tradicijskih pjesama i plesova u vrtiću

Stručnjaci za rani odgoj su svjesni da igra potiče cjelokupni razvoj djeteta od najranije dobi, te se trude odabrati igre koje su najprikladnije za njihov rast i razvoj. Međutim, kada djeca krenu u školu, često se zaboravi na važnost igre, a od njih se očekuje da budu mirna, tiha i ozbiljna (Gospodnetić, 2023).

Prema Gospodnetić (2023) odgajatelj se igra s djecom dok ne ovladaju pravilima igre i potiče ih da se samostalno igraju. Igre s pjevanjem su važan dio svakodnevnih aktivnosti u vrtiću i provode se u većim ili manjim skupinama. Djeca uče oponašanjem od odgajatelja i razvijaju glazbeni sluh i osjećaj za ritam. U slučaju nove igre, odgajatelj prvo sam pjeva i djeca ga slijede. Ako je potrebno podijeliti djecu u parove, najbolje je da se pjesma jednom otpjeva dok djeca hodaju u krugu, a zatim se djeca podijele. Odgajatelj daje pravila djeci na jasan i jednostavan način i objašnjava nejasne stvari tijekom igre. U jednostavnijim igrama bez podijeljenih uloga, odgajatelj počinje pjevati i djeca se pridružuju. Djeca mogu spontano mijenjati pravila ili dodavati kitice u pjesmu, jer su to njihove igre. Igre s pjevanjem ne trebaju uključivati brojalice za izbor uloge, jer to prekida ritam pjesme. Važno je istaknuti da je kolo apstraktan pojam za djecu, ali s vremenom se djeca navikavaju na formiranje kruga. Djeca u ranoj dobi još ne znaju "loviti", već veselo trče oko svoje okoline. Ujedno, ne treba dijeliti djecu na dječake i djevojčice, jer će oni sami naučiti svoje spolne uloge i nažalost i neke predrasude. Važno je poticati svu djecu da razvijaju svoje sposobnosti bez obzira na spol.

Da bi djeca usvojila pjesme, odgajatelj treba pjevati točno, održavajući isti ritam i melodiju. Važno je da odgajatelj uvježba ritam i metar pjesme kako bi djeci pokazao kako se točno izvodi. Promjena smjera kretanja može biti teška za djecu, pa je najbolje da se smjer ne mijenja prebrzo. Igre s pjevanjem se najčešće igraju na otvorenom, na zemlji ili travi, a mogu se igrati i u zatvorenom. Odgajatelj često potiče djecu na igranje igara koje već znaju. Uvijek je poželjno da odgajatelj ima pri sebi instrument za intonaciju. Za početak pjevanja ili igranja koriste se riječi „i“ ili „sad“, a ne „tri-četiri“, jer brojevi ne znače ništa djeci. Dječja pažnja je kratkotrajna, pa je važno da se ne čeka predugo za početak sljedeće pjesme. U vrtiću se igrama s pjevanjem često bave dva studenta. Jedan daje intonaciju, a zatim se pridružuje kolu, dok drugi neprekidno pjeva, a s vremenom prekida pjevanje da bi dao upute ili upozorenja. Tempo pjevanja treba biti brži od dječjeg hoda, nikako sporiji, jer djeci je teško usporiti zbog motorike i kratkih nožica. Odgajatelj treba slijediti tempo djece u brzom hodu i shvatiti to kao metar u pjesmi. Igre s pjevanjem se ponavljaju tri do četiri puta, a zatim se prilazi drugoj igri. Igra se pet do sedam igara zaredom. U slučaju igara koje zahtijevaju da se svi izredaju, igra se manje igara. Iako djeca ponekad traže da se neka igra ponovi, bolje je nakon tri do četiri pjevanja prijeći na drugu igru kako bi aktivnost trajala duže. Važno je napomenuti da djeca u vrtiću ne vježbaju, već pjevaju i plešu iz radosti i zadovoljstva (Gospodnetić, 2023).

Igra je ključna za razvoj djeteta od najranije dobi, a odgajatelji su svjesni važnosti igre. U vrtiću se igra aktivno koristi i smatra se važnim dijelom odgojno-obrazovnog procesa. Igre s

pjevanjem se provode u različitim skupinama i potiču razvoj glazbenog sluha, osjećaja za ritam i razumijevanja glazbe kod djece. Odgajatelji predstavljaju vodeću ulogu u igrama i pomažu djeci da razumiju pravila i da se samostalno igraju. Važno je da se djeca ne prisiljavaju na igru, već da se potiče njihova spontana želja za igrom. Djeca su otvorena za učenje i lako razlikuju glazbene odlomke s različitim obilježjima, a njihove sposobnosti su veće nego što se obično misli. Iz toga proizlazi da samo rano učenje znači pravovremeno učenje glazbe.

ZAKLJUČAK

Ovaj diplomski rad se bavi istraživanjem utjecaja tradicije na cjelokupni razvoj djeteta, s fokusom na ulogu narodnih pjesama i plesova u ranom odgoju i obrazovanju. Kroz analizu različitih aspekata tradicije i njenog utjecaja na dječji razvoj, rad pokazuje kako tradicija daje djeci snažan osjećaj pripadnosti, potiče njihovu kreativnost i pomaže im da razumiju svoje korijene i kulturni identitet. Rad naglašava važnost folklora kao izvora znanja i umjetnosti koji se prenosi kroz generacije. Folklorne pjesme i plesovi omogućavaju djeci da se povežu s tradicijom svog naroda, da razviju svoju emocionalnu inteligenciju, socijalne vještine i kreativnost. Također, folklor pomaže djeci da razumiju važnost zaštite kulturne baštine i da stječu osjećaj odgovornosti za njezino očuvanje.

U radu se istražuje utjecaj glazbe, ritma i melodije na razvoj djeteta. Glazba je moćan alat koji pomaže u razvoju kognitivnih sposobnosti, emocionalne inteligencije, kreativnosti i fizičkih vještina. Rani kontakt s glazbom podiže djetetov razvoj živčanog sustava i poboljšava sposobnost govora i slušanja. Tradicija je važna za identitet djece i za njihov cjelokupni razvoj, a ističe se potreba i važnost da odgojno-obrazovni sustav podržava i promiče tradiciju, uključujući tradicionalne pjesme i plesove. Provedbom glazbenih aktivnosti primijetila sam da su one djeci veoma zanimljive i da su djeca djelom upoznata sa tradicijom i njegovanjem kulturne baštine što me je jako obradovalo. Uloga odgajatelja u ovakvim aktivnostima je od presudne važnosti. On je zadužen za osmišljavanje aktivnosti, pružanje poticaja i pripremu potrebnih materijala. Uz to, odgajatelj treba imati duboko znanje o glazbi i biti upoznat s tradicionalnim plesovima i pjesmama kako bi ih mogao djeci ispravno predstaviti i objasniti. Odgajatelji trebaju koristiti različite metode i tehnike da bi djeci približili tradiciju i da ih potaknu na razvoj njihovih sposobnosti. Ujedno, naglašava se važnost razumijevanja različitih aspekata dječjeg stvaralaštva, uključujući brojalice, uspavanke, tradicionalne pjesme, igre s pjevanjem i dječje narodne nošnje.

Da kulturna baština ne jenjava, vidljivo je kod mnogih kulturno-umjetničkih društava diljem naše domovine. Posebno su važni mladi koji s ponosom uče o prošlosti, njeguju običaje svojih predaka i uživaju u tradicionalnoj glazbi i plesu.

LITERATURA

1. Borota, B. (2013). *Glasbene dejavnosti in vsebine*. Koper: Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta, Univerzitetna založba Annales.
2. Bašić, E. (1957). *Muzički izraz djeteta*. Zagreb: Izdavački zavod JAZU.
3. Findak, V. (1995). *Metodika tjelesne i zdravstvene kulture u predškolskom odgoju*. Zagreb: Školska knjiga.
4. Gosponetić, H. (2023). *Dječje tradicijske igre s pjevanjem*. Zagreb: Durieux
5. Gospodnetić, H. (2015). *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima*. Zagreb: Mali profesor d.o.o.
6. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. Pristupljeno 28.8.2024. <<https://www.enciklopedija.hr/clanak/folklor>>
7. Jurčević Lozančić, A.; Tot, D. (2020). Kreativnost i stvaralaštvo u kurikulumu ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja. *Croatian Journal of Education. Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*. (str. 25 –34). Vol. 22. No. Sp. Ed. 1, 2020. Preuzeto 04. rujna 2024. godine s <https://hrcak.srce.hr/clanak/360797>
8. Knežević, G. (2012). *Sad se vidi, sad se zna*. Zagreb: Ethno d.o.o.
9. Knežević, G. (2005). *Srebrna kola, zlaten kotač*. Zagreb: Ethno
10. Knežević, G. (2002). *Naše kolo veliko: Hrvatski dječji folklor: Gradivo iz 19. i 20. stoljeća*. Zagreb: Ethno.
11. Knežević, G. (1988). *Šećem, šećem drotičko*. Zagreb: Kulturno-prosvjetni sabor Hrvatske
12. Kunić, I. (2015). *Imali smo dvorac: Dječje igre u prirodi*. Varaždin: Mini-print-logo d.o.o.
13. Manasteriotti, V. (1986). *Muzički odgoj na početnom stupnju: metodske upute za odgojitelje i nastavnike razredne nastave*. Zagreb: Školska knjiga.
14. Mikulić, M., Prskalo, I., Runjić, K. (2007). Hrvatska plesna tradicija i predškolska dob djeteta. *Zbornik radova, 16*.
15. Petrović – Sočo, B. (2000). Kreativnost. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, Vol. 6. No. (str. 23 – 24). Preuzeto 04. rujna 2024. godine s <https://hrcak.srce.hr/181993>
16. Plantak, K. (2007). *Dijete – čimbenik tradicijskog lanca*. Čakovec: Zajednica HKUU Međimurske županije – Odbor za folklorno stvaralaštvo.

17. Radauš Ribarić, J. (1975). *Narodne nošnje Hrvatske*. Zagreb: Spektar
18. Rojko, P. (1996). *Metodika nastave glazbe: teorijsko - tematski aspekti*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera. Pedagoški fakultet.
19. Sam, R. (1998). *Glazbeni doživljaj u odgoju djeteta*. Rijeka: Glosa d.o.o.
20. Šulentić Begić, J. (2015). Dječji folklorni ples kao čuvatelj tradicije. *Suvremena pitanja*, 19, 136-147.
21. Vitez, Z. (2016). *Hrvatski običaji i druge tradicije*. Zagreb: Mozaik knjiga.

PRILOG

Slika 1: Notni zapis – Mali bratec Ivo

Slika 2: Izvođenje igre s pjevanjem

Slika 3: Izvođenje igre s pjevanjem

Slika 4: Notni zapis – Mali bratec Ivo

Slika 5: Motivacija – razgovor o domaćim životinjama

Slika 6: Izvođenje dječje tradicijske pjesme uz ples

IZJAVA O IZVORNOSTI DIPLOMSKOG RADA

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)